

TRUMP'IN İKİNCİ DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKASI KÜRESEL MESELELER VE DIŞ POLİTİKA ÖNCELİKLERİ

KILIÇ KANAT, BEDİRHAN KIR, EMİRHAN KINATAŞ

**TRUMP'IN İKİNCİ DÖNEMİNDE
DIŞ POLİTİKASI
KÜRESEL MESELELER
VE DIŞ POLİTİKA ÖNCELİKLERİ**

COPYRIGHT © 2025

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları 257
I. Baskı: Ocak 2025
ISBN: 978-625-6583-82-5

Editörya: Ebrar Üzümcü, Mustafa Said İşeri,
Berrin Çalışkan, Melisa Onuk
Kapak: Erkan Söğüt
Uygulama: Said Demirtaş
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 9885 | Faks: 202 223 6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

TRUMP'IN İKİNCİ DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKASI KÜRESEL MESELELER VE DIŞ POLİTİKA ÖNCELİKLERİ

Kılıç Kanat, Bedirhan Kır, Emirhan Kınatış

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ | 7

MUHAFAZAKAR DÜŞÜNCE KURULUŞLARININ ÖNERİLERİ | 13

Proje 2025 ve Heritage Foundation | 16

Önce Amerika ve AFPI | 19

KÜRESEL MESELELER | 25

İsrail Politikası | 25

İran'a Baskı Politikası | 28

Rusya-Ukrayna Savaşı | 32

Çin ile İlişkiler | 36

SONUÇ | 45

GİRİŞ

Donald Trump'ın 2024 seçim zaferi küresel güç dengelerini, ABD'nin bölgesel politikalarını ve bununla birlikte Türk-Amerikan ilişkilerini derinden etkileyecek bir dönemin habercisidir. Uluslararası sistemin bu denli kırılgan ve küresel problemlerin bu kadar yükselişte olduğu bir dönemde ABD'de yaşanan iktidar değişimi hem sistemsel dönüşümü hem de küresel meseleleri derinden etkileyecek niteliktedir. Bu dönemde hem ABD'nin dış politikası hem de diğer uluslararası aktörlerin Amerikan dış politikasına karşı atacağı adımlar uluslararası sistemin doğası ve dönüşümü açısından oldukça önemli olacaktır. Trump'ın seçim sonrası gerçekleştirdiği atamalar, yaptığı açıklamalar ve bu açıklamalara uluslararası kamuoyundan gelen tepkiler uluslararası sistemde yaşanması muhtemel dönüşümün ilk işaretlerini ortaya koymaktadır. Özellikle Trump'ın henüz görevi devralmadan başta Kanada, Meksika, Panama Kanalı ve Grönland Adası hakkında yaptığı açıklamalar ve Gazze krizi konusunda başlattığı girişimlerin meydana getirdiği tartışmalar da bu öngörülerini haklı çıkarır niteliktedir.

Üç raporluk seriyle Trump'ın ikinci dönem dış politika vizyonunun hem ABD'nin genel dış politika stratejileri hem de Türkiye'yi ilgilendiren alanlar üzerindeki olası etkilerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmeyi amaçlıyoruz. Trump'ın ikinci döneminde –ilk döneminde olduğu gibi– kendine has kişisel özellikleri ve ilişki kurma tarzıyla özellikle önemli aktörlerle ikili ilişkileri bizzat yönetmesi bekleniyor. Başta Çin, Rusya, belli başlı AB ülkeleri ve Türkiye gibi bölgesel aktörlerle ilişkilerde bir önceki döneme benzer bir diplomasi yaklaşımı

ve yoğun ikili ilişki trafiğinin yaşanacağı öngörülüyor. Bu durumun meydana getireceği avantajlar ve dezavantajlar en çok tartışılan konular arasında yer alırken başkanlık diplomasisinin öne çıktığı bu tür süreçlerde Dışişleri Bakanlığı ve dış politika bürokrasisinin rolü ve işlevinin zamanla netleşmesi bekleniyor. Bunun yanı sıra Trump'ın çok taraflı anlaşmalara yönelik mesafeli tavrını sürdürmesi ve birinci döneminde sıkça yaptığı gibi kendisinden önce imzalanan uluslararası anlaşmaları yeniden müzakere etme veya bu anlaşmalardan çekilme stratejisine büyük ölçüde devam edeceği de öngörülüyor.

Trump'ın ilk döneminde dış politikasının temelini oluşturan “Önce Amerika” (*America First*) yaklaşımı yeni dönemde de dış politikasının merkezinde yer alacaktır.¹ Bu tutum Amerikan çıkarlarını mutlak öncelik haline getirerek uluslararası angajmanlarda fayda-zarar hesabını yeniden yapmayı ve Amerikan çıkarlarını maksimize etmeyi hedefleyen politikaları beraberinde getirecektir. Bu yaklaşım birçoklarının iddiasının aksine Beyaz Saray'ın yeni dönemde tamamen izolasyonist bir dış politika yerine daha perakendeci ve çıkar odaklı bir yaklaşım sergilemesine neden olacaktır.² Bu doğrultuda Trump ABD'nin ekonomik çıkarlarını korumak ve genişletmek adına farklı bölgelerde radikal yeni inisiyatifler başlatabilir. Ancak birinci döneminde olduğu gibi Irak ve Afganistan tecrübelerinin de etkisiyle askeri müdahalelere karşı isteksiz bir tutum sergileyecektir. Bunun sonucunda Washington doğrudan ekonomik ve güvenlik çıkarı olmayan krizlerde müdahale etmeyi gereksiz görecektir. Buna binaen uluslararası aktörler genelgeçer bir büyük stratejisi (*grand strategy*) olan bir ABD ile değil her krizde farklı tavır ve tutumlar içinde bulunabilecek bir aktörle karşı karşıya gelecektir. Bu durum Trump'ın siyaset yapma tavrıyla birleşince Amerikan dış politikasındaki öngörülemezliği artıracaktır.³

Her ne kadar Trump daha önce başkanlık yapmış bir siyasi figür olarak hakkında geniş bir veri seti sunuyor olsa da görevi bıraktığından bu yana yaşanan gelişmeler ikinci döneminde bazı farklı adımlar atabileceğini göstermektedir. Özellikle dış politika alanında Trump'ın ilk dönemi ile ikinci dönemi arasında ne kadar devamlılık ve ne ölçüde farklılık olacağı halen net bir şekilde anlaşıla-

1 “President Donald J. Trump at the United Nations General Assembly: Outlining an America First Foreign Policy”, The White House, 20 Eylül 2017, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-united-nations-general-assembly-outlining-america-first-foreign-policy>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

2 Ravi Agrawal, “Trump’s Transactional Foreign Policy will Work for Some Countries”, *Foreign Policy*, 7 Ocak 2025.

3 Illia Novikov, “Trump’s Strength and Unpredictability can Help End the War in Ukraine, Zelensky Says”, AP News, 3 Ocak 2025.

bilmiş değildir.⁴ Seçim kampanyasında kullandığı söylemler bir önceki döneme benzese de önceki dönemde gündemde olmayan bazı meselelerin ortaya çıkışı bu soru işaretlerini önemli ölçüde artırmıştır. Son dört sene içerisinde ortaya çıkan Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, İsrail'in Gazze'de sürdürdüğü saldırılar, Suriye'de Esed rejiminin devrilmesi, Çin'in Tayvan konusundaki iddialarını daha fazla seslendirmeye başlaması ve özellikle yapay zeka ve kuantum teknolojileri konusunda yaşanan rekabetin daha da tırmanması Trump'ın ikinci dönemindeki dış politika çizgisine yönelik farklı beklentilerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Trump ikinci dönemine bu krizlerin ötesinde oldukça farklı bir güç dengesi içinde girmektedir. 2016'da başkan seçildiğinde delege fazlasıyla iktidara gelmiş ancak seçmenin salt çoğunluğunun desteğini kazanamamıştı. 2024 seçiminde ise hem delege sayısı hem de seçmenin çoğunluğunun oyunu alarak iktidara geldi. Bunun yanı sıra 2017'de göreve başladığında Washington eliti ve Kongre ile ilişkilerde oldukça tecrübesiz bir profil ortaya koymuştu. Ancak sekiz sene sonra daha tecrübeli bir lider olarak Kongrenin iki kanadını ve Cumhuriyetçi Parti'nin kontrolünü sağlamış bir şekilde göreve başlamaktadır. Ayrıca birinci döneminde Trump'a Kongrede muhalefet eden birçok isim artık Kongrede yer almıyor. Buna bağlı olarak Trump ilk döneminde Washington'da karşılaştığı muhalefet sebebiyle gerçekleştirmediği birçok politikayı hayata geçirme şansına sahip olabilir.⁵

Trump ilk döneminde Washington müesses nizamının kabul edebileceği ve geleneksel Amerikan dış politikasını sürdürebilecek isimleri kilit dış politika pozisyonlarına atamıştı. İlk döneminde savunma bakanı olarak atadığı James Mattis ve ulusal güvenlik danışmanı yaptığı Herbert Raymond McMaster bu konuda en öne çıkan isimler arasında yer alıyordu. Bu durum birçokları tarafından müesses nizamdan icazet arayışı olarak görülmüştü. Ancak ikinci döneminde Trump artık bu dengeyi sağlamak zorunda hissetmeyen bir pozisyonda bulunuyor. Yaptığı kritik atamalarda sadakati önceliklendiren bir yaklaşım benimsemiş durumdadır. Bu nedenle atadığı kişilerin bir kısmı müesses nizamla taban tabana zıt pozisyonlara sahiptir. Aşılar konusunda ciddi şüpheleri olan Robert Kennedy'yi sağlık bakanı, istihbarat konusunda fazlasıyla tartışmalı görüşlere sahip Tulsi Gabbard'ı ulusal istihbarat direktörü yapması Trump'ın bu konuda artık oldukça cesur davranacağını gösteriyor.⁶

4 Micheal Kugelman, "2024 U.S. Election: Under Trump, Expect Continuity on South Asia", *Foreign Policy*, 8 Kasım 2024.

5 Kevin Liptak ve Kaitlan Collins, "Trump's Second Term will Look Nothing Like His First", CNN, 6 Kasım 2024.

6 Matt Johnson, "Trump's 'Unity' Allies aren't Renegade Liberals — They're Fringe, Opportunistic Right-Wingers", MSNBC, 21 Eylül 2024.

Trump'ın seçim zaferi sonrası ortaya çıkan en önemli belirsizliklerden biri dış politika söylemi ile aksiyonları arasında ne kadar örtüşme olacağı konusudur. Bazı dış politika analistleri Trump'ın kampanya sırasında takip ettiği söylemin ABD ile diğer ülkeler arasındaki pazarlıklarda el yükseltmeyi amaçladığını düşünürken diğer analistler bu durumun karşı tarafta oluşturacağı stresin ani gerginlikler ve yükselişlere sebep olabileceğini ve Beyaz Saray'ın beklemediği derecede dış politika sorunlarıyla karşı karşıya gelebileceğini savunuyor. Dahası bu söylemlerin bir yandan da ABD'ye karşı oluşabilecek bloklara altyapı sağlaması açısından Washington'ın küresel etkisini zayıflatabileceği öne sürülüyor. Bu noktada başta Çin olmak üzere bazı yükselmekte olan ülkelerin bu durumdan yararlanabileceği düşünülüyor.⁷

Bununla birlikte seçimin sonuçlanması ve Trump'ın bazı atamalarının ardından ortaya çıkan tartışmalar söylem-eylem ilişkisini yeniden gündeme getirmiştir. Özellikle Trump'ın seçim zaferini sağlayan seçmen koalisyonu ile dış politikada kilit görevlere getirmeyi planladığı isimlerin yaklaşımları arasındaki farklılıklar bu isimlerin açıklanmasından hemen sonra belirginleşmeye başlamıştır. Dışişleri Bakanlığına aday gösterilen Senatör Marco Rubio gibi isimlerin dış politikada daha geleneksel Cumhuriyetçi çizgiyi benimsemeleri bazı Trumpçı gruplar arasında ciddi tepkilere yol açmıştır.⁸ Bu durumun önümüzdeki dönemde Cumhuriyetçi Parti içinde ve özellikle dış politika seçimlerinde Trumpçı kadrolar ile Trump'ın göreve getirdiği daha geleneksel Cumhuriyetçi gruplar arasında nasıl bir etkileşim meydana getireceği merak ediliyor.

Yeni dönemle ilgili oluşan bir başka soru işareti de Trump dış politika takımının Washington'daki düşünce kuruluşlarıyla etkileşimidir.⁹ Bir önceki dönemde Trumpçı ekibin düşünce kuruluşlarıyla direkt ilişkisi sınırlı kalırken daha geleneksel Cumhuriyetçi çizgideki isimler –başta Hudson ve Heritage Foundation olmak üzere– muhafazakar düşünce kuruluşlarıyla dirsek temasında olmuştur. Son dört sene içinde ise daha Trumpçı bir çizgide siyaset üretmeyi amaçlayan yeni düşünce kuruluşları ortaya çıkmıştır. Özellikle kampanya sürecinde Heritage Foundation tarafından hazırlanan “Proje 2025” adlı metin oldukça ciddi tartışmaların mer-

7 William Matthews, “Trump’s ‘America First’ Foreign Policy will Accelerate China’s Push for Global Leadership”, Chatham House, 14 Kasım 2024, <https://www.chathamhouse.org/2024/11/trumps-america-first-foreign-policy-will-accelerate-chinas-push-global-leadership>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

8 Julia Manchester ve Brett Samuels, “Trump’s Rubio Pick Divides Republicans”, *The Hill*, 14 Kasım 2024.

9 Scott Waldman ve Robin Bravender, “Inside the Other Think Tank Orbiting Trump World”, E&E News by Politico, 23 Ağustos 2024, <https://www.eenews.net/articles/inside-the-other-think-tank-orbiting-trump-world>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

kezinde yer almıştır. Bunun yanında yeni kurulan America First Policy Institute (AFPI) gibi yapılanmaların hem geçiş döneminde hem de Trump'ın başkanlığı devralacağı Ocak 2025 sonrası siyasetin belirlemede oldukça etkin olacağı tahmin ediliyor. Ayrıca bir önceki dönemde olduğu gibi “Trump ile Asla” mektubu gibi girişimlerin olmaması Trump yönetimine başta dış politika olmak üzere farklı alanlarda insan kaynağı açısından büyük avantajlar sağlıyor.¹⁰

Elinizdeki rapor Trump yönetiminin dış politikasını şekillendiren temel yaklaşımları ve bunların pratikteki yansımalarını incelemektedir. Bu ilk raporda Proje 2025 gibi düşünce kuruluşlarının dış politika önerilerinin Amerikan dış politikasında ekonomik korumacılık, Çin karşıtlığı, Ortadoğu stratejileri ve uluslararası kurumlarla ilişkiler bağlamında nasıl bir dönüşüm meydana getirebileceği tartışılmaktadır. Trump'ın ikinci dönemde izlemeyi planladığı politikaların muhafazakar düşünce kuruluşlarının desteğiyle daha sistematik ve kararlı bir çerçeveye oturması beklenmektedir.

Serinin ikinci raporu Türk-Amerikan ilişkilerinde yaşanan temel çatışma ve iş birliği alanlarını analiz etmektedir. ABD'nin Suriye'deki askeri varlığı ve YPG'ye desteği, NATO ve Rusya-Ukrayna savaşı bağlamında Türkiye'nin stratejik konumu, İsrail ve İran politikalarının Türkiye üzerindeki etkileri gibi kritik konular ele alınmaktadır. Bu rapor liderler düzeyinde güçlü bir diplomasiye rağmen kurumsal ve siyasi düzeyde yaşanan gerilimlerin altını çizerken Trump yönetiminin yeni döneminde bu meselelerdeki olası gelişmeleri detaylı bir şekilde tartışmaktadır.

Üçüncü ve son rapor ise Trump'ın dış politika ekibinin yapısını ve Türkiye ile ilişkilerdeki pozisyonlarını kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Marco Rubio, Pete Hegseth ve Mike Waltz gibi isimlerin Türkiye konusundaki geçmiş tutumları ve Trump yönetimindeki rolleri Türk-Amerikan ilişkileri açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Yeni kabinenin daha uyumlu ve Trump'ın politikalarına sadık bir ekipten oluşması liderler arası diplomasiye artan etkisini pekiştirirken kurumsal gerilimlerin ne ölçüde kontrol altına alınabileceği sorusunu gündeme getirmektedir.

10 “Open Letter on Trump from GOP National Security Leaders”, War on the Rocks, 3 Mart 2016, <https://warontherocks.com/2016/03/open-letter-on-donald-trump-from-gop-national-security-leaders>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

MUHAFAZAKAR DÜŞÜNCE KURULUŞLARININ ÖNERİLERİ

2016'da göreve geldiğinde sınırlı bir siyasi deneyime sahip olan Donald Trump, Washington gelenek ve normlarına karşı yıkıcı tavır alan bir başkan olarak öne çıktı. Cumhuriyetçi Parti içinde tabanın enerjisiyle geleneksel siyasetçilerin arasından sıyrılarak başkan adaylığını kazanması itibarıyla kendini henüz partisine de kabul ettirememişti. Kendi atadığı birçok klasik Cumhuriyetçi Parti'li isim Trump'ın atmak istediği radikal adımları törpüleme gayreti içinde olmuştu. Dolayısıyla bu dönemde Trump oldukça yoğun bir kabine değişikliği süreci yaşadı. Dört sene içinde üç farklı ulusal güvenlik danışmanı ile çalışması bu durumun en önemli göstergelerinden biri haline geldi. Dahası bu isimlerin birçoğu görevi bıraktıktan sonra Trump ve yönetimi hakkında oldukça eleştirel açıklamalar yaptı. Bu dönemde bir yandan Demokratlar, bürokrasi ve ana akım medyanın da yoğun direnişle karşılaşan Trump kendi söylemiyle çelişen icraatlara imza attı.

Trump 2016 seçimine Rus müdahalesi tartışmaları yüzünden başkanlığının meşruiyetinin sorgulanmasından rahatsızdı. Kampanya döneminde Rusya ile iş birliği yaptığı iddialarını araştıran Özel Savcı Robert Mueller'in soruşturmasını durduramayan Trump, bu yüzden kendi atadığı adalet bakanı hakkında kamuoyu önünde küçük düşürücü ifadeler kullandı. Moskova ile ilişkiler konusunda Trump'a yönelik ortaya çıkan bu şüphe Kongrenin Cumhuriyetçi üyelerinin de desteğiyle Beyaz Saray'a rağmen Türkiye ile ilişkileri de etkileyen CAATSA (Amerika'nın Hasımlarıyla Yaptırım Yoluyla Mücadele Yasası) gibi bazı yasaların çıkarılmasına ve uygulanmasına yol açtı. Başkanlık yetkilerinin anayasal sınırlarını zorlamak-

tan çekinmeyen Trump yargının da direnişiyle karşılaştı. Bu durumun meydana getirdiği güvensizlik Trump'ın ilk dönemine damgasını vurdu. Hem iç hem de dış politikalarda çalkantılı bir dönem geçiren Trump'ın söylemleri ile uyguladığı politikalar arasında dikkate değer bir uçurum oluştu.

Trump'ın alışılmadık tarzı ve kendine has fikirleri sadece Demokratların kendisinin liderlik yeteneklerine kuşkuyla bakmasına değil aynı zamanda daha geleneksel Cumhuriyetçilerin de kendisini benimsemekte zorlanmasına sebep oldu. Eyalet delegelerinin çoğunu alarak seçimi kazanmasına rağmen ülke genelinde rakibi Hillary Clinton'dan daha az oyla başkan seçilmesi Amerikan halkının çoğunun desteğini alamamış bir lider olarak nitelenmesine sebep oldu. Atadığı bürokratlar da Trump'ın politikaları daha "makul" hale getirmeye çalışarak kendisine sunulan seçeneklerden radikal olanları elemek için çaba gösterdi. Başkan Yardımcısı Mike Pence'in anılarında bahsettiği üzere Amerikan siyaseti ve Washington bürokrasisinin çoğunluğu Trump'ın politika yapıcılığına güvenmediği için onu büyük ölçüde sınırlandırmaya ve yönlendirmeye çalıştı. Trump başkentteki siyasi ve bürokratik güç merkezlerinin direnişi nedeniyle 2016 seçim kampanyasında vadettiği "Washington'daki bataklığı kurutma" hedefine ulaşmakta güçlük çekti.¹¹

2020 seçimini kaybeden Trump ve Cumhuriyetçiler 2024 seçimi için uzun süredir hazırlık yapıyordu. Trump'ın ilk döneminde karşılaştığı bürokratik engelleri ortadan kaldırmaya çalışan muhafazakarlar Önce Amerika sloganını merkeze alan politika önerileri hazırlamaya başladı.¹² Bu dönemde Biden yönetiminin başta ekonomi ve göçmen sorunu gibi birçok meselede kendisinden beklenen başarıyı gösterememesi de Trump döneminin geniş bir seçmen grubu tarafından pozitif bir şekilde hatırlanmasına yardımcı oldu. Seçimden önce yapılan tüm anketlerde seçmenin büyük bir bölümü özellikle ekonomi konusunda Trump dönemini Biden döneminden daha başarılı bulduğunu söyledi.¹³ Bunun yanında Biden'ın 2020 seçiminden sonra oldukça bölünmüş görülen Amerikan toplumunu birleştirememesi ve özellikle kürtaj meselesinde oluşan fay hattını kullanarak siyasi kazanç elde etmeye çalışması bu dönemde ters tepti. Bunlara bir de Biden'ın artan yaşından kaynaklanan sağlık problemleri ve başkan adayı olma konusundaki ısrarı eklenince Demokrat Parti seçim sürecine oldukça zayıf bir şekilde başlamak

11 Chris McGreal, "Voters Who Backed Trump Identify New Swamp to Drain: Corporate Power", *The Guardian*, 17 Ocak 2025.

12 Lisa Mascaro, "Conservative Groups Draw up Plan to Dismantle the US Government and Replace It with Trump's Vision", *AP News*, 29 Ağustos 2023.

13 Aris Folley, "More Americans Favor Trump for Their Personal Finances and the Economy: Poll", *The Hill*, 15 Ekim 2024.

zorunda kaldı. Bu süreçte Cumhuriyetçi Parti içerisinde Trump'ın artan etkisi ve Trump'a karşı önemli bir aktörün çıkmaması da parti içerisinde "Trumpçılığın" kurumsallaşmasına olanak sağladı.

2024 seçimine kadar olan süreçte muhafazakar düşünce kuruluşları da Trump'ın seçim kampanyası için çalışmalar gerçekleştirdi. Oluşan yeni çalışma grupları ve kurumlar o zamana kadar oldukça dağınık bir şekilde ifade edilen ve savunulan bazı politikaları daha sistematik bir şekilde hayata geçirmek için yol haritaları hazırlamaya başladı. Bu gruplar bir yandan Trump'ın seçimlerdeki performansına katkıda bulunmaya çalışırken bir yandan da seçimin kaybedilmesi durumunda dahi ciddi bir siyasi ağırlık merkezi olma hedefiyle yayınlar yapmaya başladı. Trump'ın ilk döneminde ortaya koyduğu Amerika'nın yeni savaşlardan kaçınması, sanayi üretiminin ülke içine kaydırılması, dış politikada Rusya ve Ortadoğu'daki aktörler yerine ekonomik bir tehdit olarak görülen Çin'e odaklanması gibi görüşler bu muhafazakar düşünce kuruluşlarında planlı hale getirildi.¹⁴

Trump parti içinde aldığı destek ve güçlü bir muhalefetin eksikliğiyle birlikte seçilmesi durumunda ilk döneminde olduğu gibi bürokratik engellerle karşılaşmamak için detaylı bir plan hazırlayıp "Washington'daki bataklığı kurutmak için" aday olduğu fikrini bu seçimlerde de yineledi. Bu süreçte Heritage Foundation¹⁵ ve AFPI¹⁶ kapsamlı politika önerileri getiren düşünce kuruluşları olarak ön plana çıkarken bir yandan da Trump'ın yeni kampanyası ve yönetimine insan ve fikir desteği vermeye çalıştı. Bu durum bir önceki dönemde oldukça nadir kullanılan bir politika aygıtının (düşünce kuruluşlarının) Trump tarafından bu sefer daha sistemli ve etkin bir şekilde kullanılmasının da önünü açtı.

Ancak kampanya sırasında bu düşünce kuruluşlarının politika önerileri kamuoyunda ciddi bazı tartışmaları da beraberinde getirdi. Özellikle Demokratlar başta Proje 2025 olmak üzere ortaya atılan politika önerilerini sert bir dille eleştirdi.¹⁷ Bir süre Harris kampanyası kampanya videolarını dahi ağırlıklı olarak bu dokümana eleştiriler üzerinden hazırlamaya başladı. Demokratlar için bu politi-

14 Mascaro, "Conservative Groups Draw up Plan to Dismantle the US Government and Replace It with Trump's Vision".

15 Franco Ordonez, "The Conservative Think Tank Behind the Controversial Project 2025 Faces Trump's Ire", NPR, 20 Temmuz 2024, <https://www.npr.org/2024/07/20/nx-s1-5044495/the-conservative-think-tank-behind-the-controversial-project-2025-faces-trumps-ire>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

16 Ken Bensinger ve David A. Fahrenthold, "The Group at the Center of Trump's Planning for a Second Term is One You Haven't Heard of", *The New York Times*, 24 Ekim 2024.

17 Michael Sozan ve Ben Olinsky, "Project 2025 would Destroy the U.S. System of Checks and Balances and Create an Imperial Presidency", *American Progress*, 1 Ekim 2024, <https://www.americanprogress.org/article/project-2025-would-destroy-the-u-s-system-of-checks-and-balances-and-create-an-imperial-presidency>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

ka önerilerinin içinde ılımlı Cumhuriyetçi seçmen ve kararsız seçmeni Trump'a oy vermekten caydıracak ciddi bazı doneler bulunmaktaydı.¹⁸ Radikal değişimler içeren politika hedeflerine yönelik gelen eleştiriler karşısında Trump taktik bir hamle yaparak bu kurumların raporlarıyla herhangi bir bağlantısının olmadığını belirtirken daha ılımlı politika önerilerinin yer aldığı Cumhuriyetçi Parti Platformu'nun politika önerilerini ön plana çıkardı.¹⁹

Halbuki Trump 2022'de Heritage Foundation adlı vakfın bir etkinliğinde bu vakfı "Hareketimizin tam olarak ne yapacağını belirlemek ve bunun için zemin hazırlamak için çalışıyorlar" diyerek övmüştü.²⁰ Trump, kampanya döneminde Heritage Foundation tarafından hazırlanan Proje 2025'i eleştirerek kendisiyle alakası olmadığını ifade etse de raporun arka planında yer alan isimlerin Trump ile yakınlığı ve onun ilk başkanlık döneminde kabinesinde görev alan ve yeni yönetiminde de görev alması beklenen isimler olması kurumun ortaya koyduğu politika önerilerinin önemini artırmaktadır.²¹ Trump'ın yeni dönemde neler yapacağını öngörebilmek için bu kurumların analizlerini değerlendirmek önem arz etmektedir. Takip eden iki başlıkta bu kurumların temel raporları ve politika önerileri değerlendirilmektedir.

PROJE 2025 VE HERITAGE FOUNDATION

Muhafazakarlara yakın düşünce kuruluşu Heritage Foundation, Trump'ın ilk döneminde gündemini şekillendiren politika önerilerinde önemli bir rol oynadı. Vakıf, Yüksek Mahkeme yargıçları Neil Gorsuch ve Brett Kavanaugh gibi muhafazakar yargıçların önerilmesinde etkili olarak yargının ideolojik dengesini önemli ölçüde etkiledi. İlk döneminde Trump'ın girişimlerini destekleseler de ekonomiye olumsuz etkisi olabileceğini savundukları ek gümrük vergileri ve ticaret savaşları gibi bazı politikaları ise eleştirdiler. Geleneksel olarak daha muhafazakar bir noktada yer alan Heritage Foundation'ın son dönemdeki en önemli girişimi ise Proje 2025'tir. Bu proje gelecekte seçim kazanarak iktidara gelecek muhafazakar bir yönetimin politika gündemini şekillendirmek ve uygulamak amacıyla başlatılmıştır.

18 Faith Wardwell, "Poll: Project 2025 is Broadly Known and Severely Unpopular with Voters", NBC News, 25 Eylül 2024.

19 Zolan Kanno-Youngs ve Erica L. Green, "Trump Disavowed Project 2025 During the Campaign, Not Anymore", *The New York Times*, 29 Kasım 2024.

20 Griffin Eckstein, "'Our Movement': In Resurfaced Speech, Trump Endorses Heritage Foundation's Project 2025", Salon, 11 Temmuz 2024, <https://docs.house.gov/meetings/GO/GO00/20240924/117685/HHRG-118-GO00-20240924-SD018.pdf>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

21 Charles Homans, "Project 2025 Leader is Optimistic About Working with 2nd Trump Administration", *The New York Times*, 13 Kasım 2024.

Proje 2025'in dış politika yaklaşımı yeni Trump yönetimi için bir yol haritası sunarken Biden yönetiminden belirgin bir kopuşu hedeflemektedir. Proje kitabında daha önce Demokrat bir başkan olan Carter döneminde ABD ciddi bir düşüş yaşarken Heritage Foundation'ın önemli bir inisiyatif olarak geniş bir rapor hazırladığı ve Ronald Reagan'ın 1980 seçimlerini kazanmasıyla birlikte bu raporun büyük ölçüde Reagan yönetiminin politikalarını şekillendirdiği hatırlatılmıştır. Buna göre Reagan henüz iktidarının birinci yılında önerilen politikaların yüzde 60'ını hayata geçirmiştir. Raporu hazırlayan uzmanlara göre ABD tıpkı 1980'de olduğu gibi yapısal ve liderlik sorunlarıyla karşı karşıya gelmektedir. Ülkenin içinde bulunduğu bu düşüş trendinden kurtulmak için 922 sayfalık bu rapor hazırlanmıştır.²² Rapor dört temel alanda kapsamlı bir politika revizyonu gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bunlar i) aileyi Amerikan toplumunun merkezine yerleştirerek çocukların korunmasını sağlamak, ii) merkezi yapıyı güçlendirip federal sistemin yeniden etkin hale gelmesini sağlamak, iii) ABD'nin sınırlarını ve ulusal güvenliğini küresel tehditlere karşı korumak ve iv) Anayasa'da garanti altına alınan özgürlükleri muhafaza etmek şeklinde sıralanmaktadır. Bu hedeflere ulaşmak için rapor geniş kapsamlı bir federal hükümet reformu önermektedir.²³

Raporun dış politika bölümünde bir yandan ABD'deki bürokratik dış politika ve ulusal güvenlik yapılanmasının reform edilmesi tavsiye edilirken bir yandan da dış politika alanında nasıl bir pozisyon alınması gerektiğine dair önemli öneriler sunulmaktadır. Raporda özellikle "derin devlet" olarak tanımlanan bürokratik yapıyı dağıtmak ve ABD'nin dış politikadaki "önceliklerini" yeniden tanımlamak hedeflenmektedir. Bu çerçevede Proje 2025'in dış politika vizyonu Çin'e karşı askeri ve ekonomik caydırıcılığı artırma, nükleer silah kapasitesini genişletme ve uluslararası yardım programlarını dönüştürme gibi stratejik adımları içermektedir.²⁴

Proje tıpkı Amerikan dış politikasını belirleyen diğer resmi dokümanlar²⁵ gibi ABD karşısındaki en önemli tehdit olarak Çin'i görmektedir. Rapora göre Çin sadece ABD ile adil şartlarda rekabet eden bir ekonomik güç değil ABD'nin karşısındaki totaliter bir düşmandır. Rapor ABD'deki küreselci elitleri otuz yıldır büyümekte olan Çin tehdidini görmezden gelmekle suçlamaktadır. Buna göre Çin ile

22 Paul Dans ve Steven Groves (ed.), *Mandate for Leadership: The Conservative Promise*, (The Heritage Foundation, Washington DC: 2023).

23 Dans ve Groves, *Mandate for Leadership*.

24 Dans ve Groves, *Mandate for Leadership*.

25 *National Security Strategy*, (The White House, Washington DC: 2022).

ticaret ABD'nin endüstriyel altyapısını yok ederken beklenilenin aksine ABD'yi zenginleştirmemiş ve Amerikan değerlerinin Çin tarafından benimsenmesini sağlamamıştır. Tam tersine otuz yıllık ticaret sonucu Çin fazlasıyla zenginleşmiş ve siyasi rejimin otoriter doğası daha da baskıcı bir hale gelmiştir. Bu noktada rapor ABD'deki dış politika elitleri ile Çin ile ticaretten kazanç elde eden küçük bir ekonomik elit grubu bu sonucun ortaya çıkmasından sorumlu tutmaktadır. Çin bu süreçte ABD'ye yönelik teknolojik espionaj faaliyetlerini artırmış ve siyasi casusluk girişimlerini derinleştirmiştir. Dev teknoloji firmalarının da bu duruma katkıda bulunduğu ileri sürülmektedir. Bu tehdit karşısında yeni yönetim Çine karşı daha kararlı bir duruş sergilemek zorundadır. Mevcut politikaların kısmi revizyonu Çin tehdidini bertaraf etmek için yeterli olmadığından bu mücadele için kapsamlı ve başlı başına yeni bir politika yaklaşımına ihtiyaç duyulmaktadır. Rapor oldukça radikal bir biçimde Çin ile tüm ekonomik angajmanların sorgulanması ve tartışılması gerektiğini savunmaktadır.²⁶

Proje 2025 Dışişleri Bakanlığının liderliğini başkanlık makamına daha sıkı bağlamayı önermekte ve özellikle muhafazakar dış politika önceliklerine karşı direnen “derin devlet” unsurlarının tasfiye edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu temizliğin Dışişleri Bakanlığı gibi “sol eğilimli” görülen kurumlarda yapılmasını öneren rapor, ABD'nin yürürlükteki anlaşmalarını gözden geçirmesi ve onaylanmamış uluslararası anlaşmaları durdurması gerektiğini belirtmektedir. Trump'ın seçimin ardından duyurduğu isimlerin sistem dışı duruşları ise bürokrasiyle mücadele etmekte kararlı olduğunu ve Proje 2025'e uygun hareket edeceğini düşündürmektedir.²⁷

Proje 2025 ABD'nin nükleer silah kapasitesinin modernize edilmesi ve genişletilmesi gerektiğini savunmaktadır. Soğuk Savaş döneminden kalan nükleer altyapının ve silahların artık yetersiz olduğu ve yenilenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Raporda kıtalar arası balistik füzesinin geliştirme ve üretim sürecinin hızlandırılması, Nevada Ulusal Güvenlik Alanı'nda nükleer silah testlerinin yapılması gibi kritik askeri adımlar önerilmektedir. Bu tartışmalı öneriler Nükleer Denemelerin Kapsamlı Yasaklanması Antlaşması'na (CTBT) taraf olmasına rağmen ABD'nin nükleer kapasitesinin artırılması ve caydırıcılık gücünün yeniden tahkim edilmesi gerektiğini öne sürmektedir.²⁸

²⁶ Dans ve Groves, *Mandate for Leadership*.

²⁷ Dans ve Groves, *Mandate for Leadership*.

²⁸ Dans ve Groves, *Mandate for Leadership*.

Proje 2025 raporu Biden yönetiminde ABD Uluslararası Kalkınma Ajansının (USAID) ilerici (*woke*) değerleri teşvik ettiği eleştirisinde bulunarak bu politikaların sona erdirilmesini önermektedir. Proje 2025 özellikle “toplumsal cinsiyet radikalizmi” ve kürtaj hakları gibi konulara Amerikan yardımlarında yer verilmesini “yerel kültürel normlara aykırı” olarak tanımlayarak bu tür programların meydana getirdiği tepkiyi eleştirmektedir.²⁹

Rapora göre USAID’in geleneksel toplumsal değerlerle uyuşmayan bu politikaları dayatması ABD’nin yardım ettiği ülkelerde hoşnutsuzluk oluşturmaktadır. Bu kapsamda rapor ABD eliyle başka ülkelerde yürütülen projelerin içeriğinin tekrar gözden geçirilmesini ve Amerikan yerel değerleriyle örtüşmeyen projelerin dış yardım politikalarından çıkarılmasını önermektedir. Tulsi Gabbard ve Pete Hegseth gibi geleneksel değerleri savunan siyasetçilerin kabinede yer alması Trump’ın *woke* değerlerle mücadele edeceğine dair bir öngörü sunmaktadır.³⁰

Proje 2025 küresel ticaret anlaşmalarının yeniden gözden geçirilmesini önermektedir. Proje, Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kuruluşlarda ABD’nin çıkarlarını tehdit eden politikaların engellenmesi gerektiğini de ifade etmektedir. Yine oldukça radikal bir biçimde rapor BM ve diğer uluslararası örgütlerin politikalarının Amerikan çıkarlarıyla örtüşmediği noktada ABD’nin bu örgütlerden çıkması gerektiğini de savunmaktadır. ABD’nin güçlü bir askeriye sahip olmasını destekleyen ancak uzun vadeli askeri müdahalelerden kaçınmayı öneren belge pragmatik ve ulusal çıkar odaklı bir dış politika yaklaşımı benimsemeyi tavsiye etmektedir.

ÖNCE AMERİKA VE AFPI

AFPI, Trump’ın ikinci dönem başkanlık planlaması için kapsamlı bir proje ortaya koyan sağ eğilimli bir başka düşünce kuruluşudur. 2020’nin sonlarında üç Teksaslı iş insanı tarafından kurulan AFPI, Trump’ın siyasi stratejisinin birçok alanında etkili olmuş ve başkanlığının ikinci dönemine yönelik planlamalarda en yakın paydaşlardan biri haline gelmiştir.³¹ Trump bu kuruluşun liderlerinden biri olan Linda McMahon’ı, başkanlık geçiş ekibinin eş başkanı olarak seçmiştir. Trump yönetiminde de görev almış olan Brooke Rollins ise şu anda enstitünün başkanı olarak görev yapmakta ve Trump’ın yeni döneminde tarım bakanı olarak görev

29 Dans ve Groves, *Mandate for Leadership*.

30 Dans ve Groves, *Mandate for Leadership*.

31 AFPI, <https://americafirstpolicy.com>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

alması beklenmektedir.³² AFPI'nin kadrolarında birçok eski Trump yönetimi yetkilisi bulunmaktadır.

AFPI, federal hükümetin her bir ajansında göreve başlayacak kadroların belirlenmesi ve bu ajansların politika gündemlerinin şekillendirilmesi için bir plan hazırlamış, bu plan çerçevesinde Trump'a bağlılık ve başkanlık yetkilerinin güçlü bir şekilde kullanılmasına öncelik vermiştir. Rollins, AFPI'nin halihazırda Trump'ın imzasına hazır yaklaşık 300 yürütme emri hazırladığını açıklamıştır. Her ne kadar Trump'ın öncelikli politikalarının ne olacağı kesin olarak bilinmese de AFPI'nin hazırladığı geçiş planını oluşturan isimlerin Trump kampanyasına aktif olarak danışmanlık yapması projede yer alan politika önerilerinin önemini artırmıştır.³³

Önce Amerika ideolojisi Amerikan ulusal çıkarlarını uluslararası taahhütlerin veya küresel iş birliğinin üzerinde tutan bir dış politika yaklaşımıdır. Milliyetçilik ve güçlü bir egemenlik vurgusuna dayanan bu ideoloji ABD'ye ekonomik, politik ve askeri açılardan fayda sağlayan politikaların uluslararası ilişkileri zorlaması veya mevcut anlaşmalara aykırı düşmesinden kaçınmayan bir anlayışı temsil etmektedir. Bu yaklaşım ABD'nin ekonomik aşırılıklar ve gereksiz askeri müdahalelerden kaçınarak askeri gücünü artırmasını ancak bunu caydırıcılık amacıyla kullanmasını öngörmektedir. Aynı zamanda ABD'nin uzun süreli ulus inşası projelerine karışmaması gerektiğini vurgulayarak ülkeyi görece izolasyonist bir çizgiye yaklaştırmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda Trump yönetimi 2017-2021 arasında diğer ülkelerle çıkar odaklı ve ticareti önceleyen bir ilişki kurmaya çalışmıştır.

Tarihsel olarak Önce Amerika sloganı Birinci Dünya Savaşı ve iki dünya savaşı arası dönemde özellikle 1940'ların başında ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'na girmesine karşı çıkan izolasyonist bir grup olan Önce Amerika Komitesi aracılığıyla önem kazanmıştır. Modern zamanlarda ifade Trump'ın ilk dönem başkanlığı sırasında yeniden canlanmış ve Başkan Trump Önce Amerika'yı iç ve dış politika yaklaşımlarını kapsayan bir slogan olarak kullanmıştır.³⁴

Tıpkı Proje 2025 gibi Önce Amerika grubu da bir kitapçık hazırlayarak politika önceliklerini ortaya koymuştur. Buna göre yeni Amerikan yönetiminin si-

32 Linda Qiu, "What to Know About Brooke Rollins, Trump's Choice for Agriculture Secretary", *The New York Times*, 24 Kasım 2024.

33 Hailey Fuchs ve Meridith McGraw, "Meet the Think Tank Planning a Second Trump Administration (It's Not Project 2025.)", *Politico*, 29 Ağustos 2024.

34 Scott Simon, "America First, Invoked by Trump, has a Complicated History", NPR, 23 Temmuz 2016, <https://www.npr.org/2016/07/23/487097111/america-first-invoked-by-trump-has-a-complicated-history>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

yasi gündeminde on önemli temel konu önerilmektedir. Bunların arasında ekonomide küresel liderlik, sağlık reformu, sınır güvenliği, yolsuzlukla mücadele, enerji güvenliği, asayiş ve hürriyetlerin korunması yer almaktadır.³⁵ Uluslararası ilişkilerde Önce Amerika ideolojisi birkaç alanda temellenmektedir. Ekonomik olarak Amerikan endüstrilerini ve işleri korumak için gümrük tarifelerinin uygulanması ve ticaret anlaşmalarının yeniden müzakere edilmesi yoluyla korumacılığı teşvik etmektedir. Buna örnek olarak ABD'nin Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan (TPP) çekilmesi ve Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nın (NAFTA) ABD-Meksika-Kanada Anlaşması'na (USMCA) dönüştürülmesi verilebilir. Ayrıca Amerikan çıkarlarına daha uygun olduğu düşünülen ikili anlaşmalar çok taraflı anlaşmalara tercih edilmektedir.³⁶

Raporda Amerikan dış politikasının dört önemli önceliğinin olması tavsiye edilmektedir. Bu önceliklerin birincisi Önce Amerika temelli yeni bir dış politika düşüncesinin hayata geçirilmesidir. Tıpkı Proje 2025 gibi Önce Amerika doktrini de izolasyonizme dönüşü reddederken "sadece Amerika" değil "önce Amerika" prensibini benimsediğini savunur. Rapora göre bu yaklaşım Amerikalıların çıkarlarını ve güvenliğini ilerletirken ekonomik aşırılıklar ve gereksiz askeri çatışmalardan kaçınarak diğer ülkelerle verimli bir şekilde çalışmanın en kesin yolunu sunar. Bu yaklaşım askeri gücün yalnızca düşmanların caydırılması için değil caydırıcılık başarısız olursa ülkenin savaşlarını kazanması için de kullanılması gerektiğini vurgulayan odaklı ve ölçülü bir kullanımını gerektirir.³⁷

Önce Amerika ideolojisi egemenlik ve ulusal güvenlik konularında belirli ülkelere seyahat yasakları ve artırılmış sınır güvenliği önlemleri dahil olmak üzere daha sıkı göç kontrolünü desteklemektedir. Ayrıca özellikle NATO üyeleri olmak üzere müttefik ulusların ABD'nin mali yükünü azaltmak için savunma harcamalarını artırmalarını da istemektedir. Bu doğrultuda Trump yönetimi NATO ile ilişkilerde mali ve askeri alanlarda adil bir yük paylaşımı çağrısı yapmış ve müttefiklerin kolektif güvenlik konusundaki sorumluluklarını üstlenmelerini teşvik etmiştir.³⁸

Önce Amerika yaklaşımı ABD'nin uzun süreli ulus inşası projelerine karışmamasını, askeri veya vergi kaynaklarının ülke inşası için kullanılmasını sona er-

35 "America First Policy Agenda", AFPI, <https://agenda.americafirstpolicy.com/assets/uploads/agenda.pdf>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

36 "America First Policy Agenda".

37 "America First Policy Agenda".

38 "America First Policy Agenda".

dirmeyi hedeflemektedir. Bu politika Washington'ın askeri, diplomatik veya dış yardımlarının doğrudan Amerikan halkının faydasına olan net hedeflere bağlanmasını savunmaktadır. Ayrıca ortak savunma çabalarına katkı sağlamaya istekli olan ve kendi güvenliklerini sağlamak için mücadele eden ülkelere öncelik verilmesi de önerilmektedir.³⁹

Uluslararası kurumlara karşı bir şüphecilik de söz konusudur. BM ve Dünya Ticaret Örgütü gibi kurumlar ABD'ye karşı etkisiz veya adaletsiz olarak görülmekte ve bu çerçevede ABD'nin bu kurumlardan çekilme ve finansal desteğini kesme hakkını saklı tutması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yaklaşıma göre çok taraflı kurumlar Amerikan güvenlik ve çıkarlarıyla çeliştiğinde tek taraflı eylemler tercih edilmelidir.

Bunun yanında Önce Amerika dış politika ve savunma stratejisinin bir başka temeli de Amerikan ordusunun dünyanın en güçlü ordusu olarak kalmasını hedeflemektedir. ABD'nin askeri gücünü korumayı ve güçlendirmeyi merkeze alarak ülkenin güvenliği ve vatandaşlarının refahını garanti altına almayı amaçlamaktadır. Bu anlayışa göre Amerikan ordusunun en gelişmiş teknolojiye sahip, en iyi eğitilmiş ve donanımlı askeri kuvvet olarak kalması elzem görülmektedir. Ancak bu gücü korumak yalnızca geniş bir bütçeye sahip olmaktan ibaret değildir; ordu, caydırıcılığı sürdürme ve gerekirse savaşları kazanma amacına odaklanmalıdır. Mevcut yönetimin ordunun temel misyonuna odaklanmasını engelleyen ve orduyu bölen “aşırı uç” politikaları ve tarihsel revizyonist eğitime son verilmesidir. Savunma bakanı olarak atanan Pete Hegseth'in Amerikan ordusuna mensup kadınların savaşın ön saflarında görevlendirilmelerine karşı olması, ordudaki çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık (*diversity, equity, inclusion, DEI*) politikalarına son verilmesine yönelik söylemleri Trump yönetiminin geleneksel değerleri savunma politikalarında da savunacağına dair iyi bir göstergedir.⁴⁰

Önce Amerika doktrini ABD Savunma Bakanlığı (United States Department of Defense, DoD) bütçesinin caydırıcılık ve savaş yetkinliğini geliştirme hedefi doğrultusunda yapılandırılması ve savunma harcamalarının Beyaz Saray'ın stratejik öncelikleriyle uyumlu olmasını da önermektedir. Örneğin çevre ve demokrasi gibi askeri görev dışı konuların askeri doktrinden çıkarılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca Çin'in ABD altyapısına erişiminin tamamen yasaklanması ve ABD'nin Çin'e bağlı teknolojilere bağımlı olmaması gibi güvenlik önlemlerinin önem taşı-

39 “America First Policy Agenda”.

40 “America First Policy Agenda”.

dığını vurgulamaktadır. Bu doğrultuda Çin tehdidine karşı “askeri caydırıcılık” ve “savaş hazırlığı” kavramlarının yeniden tanımlanması ve ihtiyaç duyulan yetkinliklerin belirlenmesi önerilmektedir.⁴¹

Son olarak ABD'nin uluslararası müttefikleriyle askeri satış programlarını güçlendirerek bağlarını derinleştirilmesi ve savunma alanında teknolojik yeniliklere yatırım yapmasının gerektiği vurgulanmaktadır. Avrupa cephesinde NATO üyelik taahhütlerini yerine getiren, özellikle gayrisafi yurt içi hasılanın yüzde 2'sini savunmaya ayıran, Çin ve Rusya'nın oluşturduğu tehditlere karşı ABD ile uyumlu bir vizyon sergileyen ülkelerle savunma iş birliğinin yeniden güçlendirilmesi de önerilmektedir.

Bu önerilen dış politika stratejisinin üçüncü temel alanı da ABD'nin Orta-doğu stratejisiyle ilgilidir. Buna göre İsrail'e güçlü destek sürdürülürken İran'ın nükleer programına karşı da maksimum baskı politikasına dönülmesi vurgulanmaktadır. Bunun yanında İbrahim Anlaşmaları gibi bölgede diplomatik ve ticari bağları güçlendiren anlaşmaların desteklenmesi ve bundan sonraki dönemde de devam ettirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Son olarak CENTCOM'un İsrail ordusuyla ilişkileri geliştirilerek İran'ın bölgedeki etkisinin azaltılmasının altı çizilmektedir.⁴²

Önce Amerika dış politika ideolojisinin bir başka ayağı ise Çin ile ilgili olarak hazırlanmıştır. Tıpkı Proje 2025 gibi Önce Amerika yaklaşımı da ABD'ye en büyük tehdit olarak Çin Halk Cumhuriyeti'ni ortaya koymaktadır. Bu yaklaşıma göre Çin'in ABD açısından endişe verici faaliyetleri arasında kronik adaletsiz ticaret uygulamaları, Amerikan teknolojilerini çalması, komşularına karşı sergilediği saldırgan tutum, çevreye verdiği zarar ve hızla ilerleyen nükleer silah programı yer almaktadır. Bu tehditle mücadele için bazı politika önerileri ortaya koyulmaktadır. Bu bağlamda rapor ABD'nin Batı Pasifik'te güçlü askeri caydırıcılığını sürdürmesini ve bölgesel müttefiklerini Doğu Asya'da Çin'in yükselişine karşı askeri açıdan desteklemesini tavsiye etmektedir. Bunun yanında Tayvan halkının siyasi izolasyonuna son vermeyi ve onları ayakta tutmak için gerekli askeri, diplomatik ve moral destekleri sağlamayı da savunmaktadır. Ayrıca özellikle Çin'in nükleer anlamda giderek daha iddialı bir noktaya geldiğinin altı çizilerek yeni Amerikan yönetiminin bu konuda daha dikkatli bir politika oluşturması tavsiye edilmektedir. Bununla birlikte ekonomik açıdan mevcut yaptırımların sürdürülmesi ve

41 “America First Policy Agenda”.

42 “America First Policy Agenda”.

fikri mülkiyet haklarının ihlali karşısında Çin'e ciddi müeyyidelerin uygulanması savunulmaktadır. Bir önceki Trump yönetiminin koronavirüs (Covid-19) salgını sebebiyle yaşadığı zarar göz önünde bulundurularak Çin'e bu konuda bazı müeyyideler uygulanması gerektiği ve daha radikal bir biçimde Çin'in Dünya Sağlık Örgütü'nden çıkarılması gerektiği dile getirilmektedir.⁴³

Sonuç olarak Önce Amerika ideolojisi Amerikan dış politikasında ulusal çıkarların önceliklendirilmesine dayalı önemli bir değişimi temsil etmektedir. Bu bağlamda Trump yönetiminden beklenen –daha önce olduğu gibi– mevcut ticaret anlaşmalarını ve uluslararası angajmanları yeniden değerlendirmesidir. Bu sürecin sonunda yalnızca ABD'nin ulusal çıkarları ve güvenliğine somut katkı sağladığı durumlarda bu anlaşmaların sürdürülmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu yaklaşım uluslararası ilişkilerde tek taraflı eylemleri teşvik etmektedir. Her ne kadar raporda katılımcılar “sadece Amerika” tarzı bir yaklaşımı desteklemediklerini vurgulasalar da ortaya çıkacak tek taraflı tutum uluslararası camiada ABD'nin içinde bulunduğu ittifakları görmezden geldiği yönündeki endişeleri pekiştirecek ve Washington'un tek taraflı eylemlerine yönelik eleştirilerin artmasına neden olacaktır. Raporun çok taraflı anlaşmalar ve uluslararası kurumlara karşı takındığı şüpheli tutum Proje 2025'in dış politika yaklaşımıyla ciddi paralellikler içermektedir. Bu yaklaşımlar ABD'nin ekonomik ve güvenlik pozisyonlarını güçlendirmeyi amaçlasa da uluslararası ilişkiler ve küresel istikrar üzerindeki uzun vadeli etkileri konusunda tartışmalar meydana getirmektedir.

---

43 “America First Policy Agenda”.

KÜRESEL MESELELER

İSRAİL POLİTİKASI

İsrail'in Filistin topraklarında yürüttüğü hukuksuz savaş ABD seçimini doğrudan etkiledi. Biden hükümeti 7 Ekim'de tekrar alevlenen çatışmada İsrail'e koşulsuz destek sağladı. İsrail'in işlediği savaş suçlarına tepki veren Müslüman, Arap ve Demokrat Parti'nin sol kanadındaki seçmen Biden-Harris hükümetini bu destekten sorumlu tuttu ve Harris geleneksel olarak Demokrat Parti'ye oy veren bu seçmen gruplarını kayıpsız şekilde sandığa götüremedi.⁴⁴ Bu durumu erken fark eden Trump kampanyası her ne kadar İsrail'e destek konusunda taviz vermese de seçime günler kala Ortadoğu'daki savaşı bitirme sözü verdi. Dahası özellikle Michigan gibi bazı eyaletlerde sahneye çıkardıkları bazı Müslüman aktörlerden kendilerine destek çağrısı yaptırdı. Bu durum bazı eyaletlerde Trump'ın kritik seçim zaferleri kazanmasıyla sonuçlandı.⁴⁵ Harris kampanyasının Trump'ın ilk döneminde takip ettiği mutlak İsrail yanlısı politikaları seçmene hatırlatma çabası ise sonuç vermedi. Dahası Harris'e destek için bu eyaletleri ziyaret eden Bill Clinton gibi kimi siyasi figürlerin yaptığı Gazze'deki insani krizi görmezden gelen

44 Abdelhalim Abdelrahman, "Why Michigan Arab Americans Backed Trump over Harris", *Foreign Policy*, 13 Kasım 2024.

45 Masood Farivar, "In Historic Shift, American Muslim and Arab Voters Desert Democrats", *Voice of America (VOA News)*, 7 Kasım 2024, <https://www.VOAnews.com/a/in-historic-shift-american-muslim-and-arab-voters-desert-democrats/7854995.html>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

açıklamalar durumu Harris için daha zor duruma getirdi.⁴⁶ Bu durum ABD'deki Müslüman seçmenin Trump'a tam olarak güvenmemesi ve onun İsrail taraftarı duruşunu bilmesine rağmen Harris'ten hiçbir işaret alamadığı için ya Trump'a yönelmesine ya da sandığa gitmemesine sebep oldu.

Trump seçim zaferi kazandığı gece yaptığı konuşmada kendisine destek veren Arap-Amerikalıları unutmayacağını söyledi. Bu durum söz konusu seçmen grubunda temkinli bir iyimserlik oluşturdu. Ancak Trump'ın seçim sonrası Witkoff, Huckabee, Rubio, Hegseth ve Gabbard gibi konu İsrail olduğunda radikal fikirleriyle bilinen isimleri atayacağını duyurması bu konudaki beklentileri olumsuz etkiledi. Bu süreçte Trump hem Netanyahu ve ekibiyle sık sık görüşmesi hem de attığı tweetler ve yaptığı açıklamalarla ilk etapta bu seçmen grubunu hayal kırıklığına uğrattı. Ancak Ocak itibarıyla İsrail ile Hamas arasında bir ateşkes imzalandığının duyurulması, Trump'ın özel temsilcisi Witkoff'ın Netanyahu'yu ikna ettiğine dair iddialar ve Trump'ın süreci sahiplenmesi bu konuda yeniden olumlu bir atmosferin oluşmasına neden oldu.⁴⁷

İlk başkanlık döneminde Trump güçlü bir İsrail yanlısı politika benimseyerek Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımış ve Amerikan Büyükelçiliğini Kudüs'e taşıyarak bölgesel gerilimi artıracak hamleler yapmıştı. Ayrıca İsrail'in 1967'de Suriye'den ele geçirdiği Golan Tepeleri üzerindeki egemenliğini tanıyan Trump yönetimi⁴⁸ Filistin'in devlet olma hakkına dair net bir taahhütte bulunmayan bir barış planı sunmuştu. Yüzyılın Anlaşması⁴⁹ olarak sunulan ve İbrahim Anlaşmaları adı verilen bu planda Filistinlilerin ekonomik durumunun düzeltilmesi konusunda bazı vaatler sunulurken Amerikan dış politikasının geleneksel olarak takip ettiği iki devletli çözüm konusu tamamen rafa kaldırılmak istenmişti. Trump yönetiminin sunduğu plana göre İsraili yerleşimcilerin yasal haklarına vurgu yapılarak İsrail'in öncelikleri ön plana çıkarılmıştı. Bu tecrübeden hareketle Trump'ın ikinci döneminde İsrail'in Batı Şeria'nın belirli bölgelerini ilhak etmesine destek verebileceği ve bunun iki devletli çözümü tehlikeye atacağı yönünde öngörüler ortaya atılırken özellikle yapılan bazı atamalar bu konudaki endişeleri kuvvetlendirdi.

46 Ayah Khaldi, "US Elections 2024: Bill Clinton's Gaza Comments Draw Outrage on Social Media", The Middle East Eye, 31 Ekim 2024, <https://www.middleeasteye.net/trending/bill-clintons-comments-gaza-michigan-rally-draws-social-media-outrage>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

47 Ali Harb, "Trump's Role in Gaza Ceasefire Fuels Arab American Anger with Biden", Aljazeera, 17 Ocak 2025.

48 Umar A. Farooq, "Where does Donald Trump Stand on Israel, Palestine and the Middle East?", Middle East Eye, 5 Kasım 2024, <https://www.middleeasteye.net/news/donald-trump-middle-east-foreign-policy>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

49 "The Failed Deals of the Century", Aljazeera, 2020, <https://interactive.aljazeera.com/aje/2020/the-failed-deals-of-the-century/index.html>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

Trump'ın İsrail Başbakanı Netanyahu ile kişisel ilişkisi ikili ilişkiler açısından önem arz eden bir başka unsurdur. İlk döneminde Netanyahu ile yakın bir ilişki kuran Trump 2020 seçim zaferi için Biden'ı tebrik eden Netanyahu'yu sadakatsizlikle suçlamıştı.⁵⁰ 7 Ekim'in ardından Netanyahu ve İsrail istihbaratını saldırıyı öngöremedikleri için eleştirse de süreç ilerledikçe Netanyahu'ya destek vererek İsrail'in yanında olduğunu belirtmişti. Trump seçim kampanyası sürecinde de Biden ve Harris yönetiminin İsrail'e yeterince destek vermediğini belirterek eleştirmişti. Özellikle Amerikan medyasına sızdırılan Biden ile Netanyahu arasında ABD tarafından yapılması istenen ateşkes anlaşması konusunda yaşanan gerilimle ilgili haberler kampanya sürecinde bir seçim malzemesi olarak sıklıkla kullanıldı. Trump kampanyası özellikle ülkedeki evangelist oyları daha da konsolide etmek için Biden ve Harris ekibinin göreve devam etmesi durumunda İsrail'i tek başına bırakacağını öne sürmüştü. Aynı zamanda eğer kendisi başkan olsa bu savaşın hiç başlamayacağını ve seçilmesi durumunda savaşı bitireceğini de iddia etmişti.⁵¹

Trump yönetiminin ilk döneminde yapılmaya başlanan İbrahim Anlaşmaları'nın yeni dönemde de bölgesel dinamikleri şekillendirecek bir temel işlevi görmesi beklenmektedir. İsrail ile bazı Arap ülkeleri arasındaki bu normalleşme anlaşmaları Filistin meselesinin çözümünden bağımsız bir bölgesel iş birliği sağlamaya odaklanmıştır. Trump'ın yeni dönemde bu anlaşmaları daha da genişletmeye çalışacağı öngörülmüyor. Bunun yanında Biden döneminde başlayan ve Gazze'de yaşananlardan sonra rafa kalkan İsrail-Suudi Arabistan normalleşme süreci de Trump'ın yeniden canlandırmaya çalışacağı önemli girişimler arasında olacaktır. Bu bağlamda İsrail ve Hamas arasındaki ateşkes ve esir değişimi anlaşmalarından sonra göreve gelecek Trump yönetimi yeni bir İbrahim Anlaşmaları sürecini hayata geçirilebilir. Bu noktada en fazla merak edilen konulardan biri ateşkes sonrası Trump yönetiminin Filistin meselesiyle ilgili nasıl bir adım atacağı yönündedir.

Trump şimdiye kadar Amerikan başkanları ve ABD dış politika bürokrasisinin takip ettiği anlaşmaları sıklıkla sonuçsuz kalmakla eleştirmiştir. Ancak şimdiye kadar Filistin meselesinin gerçekçi bir çözümü konusunda umut verici bir yol haritası da ortaya koyamamıştır. Dahası Trump'ın dış politika ve özellikle Ortadoğu konusunda göreve getirdiği isimlerin de bu noktada kalıcı bir barış perspektifine sahip olmaması endişeleri daha da artırmaktadır. Önceki sayfalarda da

50 Justin Salhani, "What could a New Trump Presidency Mean for Netanyahu?", Aljazeera, 23 Temmuz 2024.

51 "Five Takeaways from Trump's Victory Speech", TRT World, 6 Kasım 2024.

belirtildiği üzere AFPI ve Proje 2025 gibi muhafazakar kurumların politika önerileri incelendiğinde Filistin ulusal otoritesine yapılan yardımların durdurulması, BM Yakındoğudaki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) gibi uluslararası kurumlara İsrail konusundaki tavrını değiştirmedikçe destek verilmemesi, CENTCOM'a İsrail'in daha güçlü bir entegrasyonu sağlanarak bölgede ABD müttefikleriyle ortak hareket edilebilmesi ve boykot hareketine (BDS) karşı kapsamlı bir mücadele başlatılmasının önerildiği görülmektedir.⁵² Filistinlilerin haklarını görmezden gelen bu politika önerileri Trump'ın atadığı isimlerin İsrail konusundaki aşırı tutumlarıyla örtüşürken bu isimlerin bu önerileri hayata geçirmeye motive olacakları öngörülmektedir.

ABD'deki Arap asıllı ve Müslüman birçok seçmen seçimlerde mevcut olan bu öngörülemez duruma rağmen Biden yönetiminin kayıtsız şartsız İsrail desteği sebebiyle Trump'a oy vermiştir.⁵³ Bu öngörülemez durumun sürmesi ABD'nin İsrail ve Filistin politikasına dair farklı projeksiyonların ortaya çıkmasına sebep oluyor. Bu çerçevede ABD'nin ilk dönemde Kudüs'ü resmen İsrail'in başkenti olarak tanımasına benzer şekilde işgal altındaki Filistin topraklarını da İsrail'in bir parçası olarak tanıması olasılık dahilinde görülüyor. İran'a karşı maksimum baskı politikasının yeniden devreye sokulması ve bu kapsamda bölgesel partnerlerle İbrahim Anlaşmaları'nın genişletilmesi yeni dönemde tekrar gündeme gelebilir. Ancak hiç beklenmedik şekilde ortaya yeni ve kapsayıcı bir barış planı da çıkabilir. Şimdiye kadar yaşanan gelişmeler bu planın ne kadar adil bir plan olacağı yönünde ciddi soru işaretlerini beraberinde getirirse de bu durum bambaşka bir İsrail-Filistin tartışmasının ortaya çıkmasına sebep olabilir.

İRAN'A BASKI POLİTİKASI

Trump yönetiminin ilk döneminde İran'a yönelik izlediği politika iki ülke arasında kırk yılı aşkın süredir devam eden güvensizlik ve gerginlik çerçevesinde şekillenmiştir. Obama ve Biden yönetimleri İran'la çok taraflı bir anlaşma imzalayıp yaptırımları kademeli olarak kaldırarak İran'ın nükleer silah projesini durdurmayı hedeflemiştir. Onlardan farklı olarak Trump ise Tahran'a ekonomik ve politik yaptırımlar içeren "maksimum baskı" politikasını savunmaktadır.⁵⁴ Trump'a göre İran ekonomik olarak o derece zayıflatılmalıdır ki nükleer silah geliştirme

52 Dans ve Groves, *Mandate for Leadership*.

53 Abdelrahman, "Why Michigan Arab Americans Backed Trump Over Harris".

54 "Get Ready for 'Maximum Pressure 2.0' on Iran", *The Economist*, 19 Kasım 2024.

programına ve bölgedeki vekil güçlerinin finansmanına kaynak ayıramamalıdır. Bu yaklaşım farkının en büyük örneği Obama'nın İran'la imzaladığı anlaşmadan Trump'ın tek taraflı olarak çekilmesidir.

2015'te Obama döneminde imzalanan ve resmi adıyla Kapsamlı Ortak Eylem Planı (KOEP) olarak bilinen nükleer anlaşma İran'ın sahip olabileceği zenginleştirilmiş uranyum miktarını sınırlamış, daha fazlasını üretme kapasitesini azaltmış ve kapsamlı bir denetim mekanizması getirmiştir. KOEP, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) daimi üyeleri ABD, Rusya, Çin, İngiltere, Fransa ve Almanya'dan (P5+1) oluşan ülkeler ile İran arasında imzalanmıştır.⁵⁵ Bu anlaşmayla İran'ın nükleer faaliyetleri kısıtlanmış, zenginleştirilmiş uranyum stokları kontrol altına alınmış ve karşılığında uluslararası yaptırımların büyük bir kısmı kaldırılmıştır. Ancak Trump yönetiminin 8 Mayıs 2018'de anlaşmadan tek taraflı olarak çekilmesi ve yeniden yaptırımları devreye sokması üzerine İran, Avrupa ülkelerinden beklediği desteği göremeyince 8 Mayıs 2019 itibarıyla anlaşmaya dair yükümlülüklerini kademeli olarak askıya almaya başlamıştır.

Trump'a göre Obama döneminde yapılan anlaşma ABD açısından adilane şekilde hazırlanmamış ve uzun vadede ülkesinin ulusal güvenliği için ciddi riskler içermektedir. Bu duruş aslında Cumhuriyetçi Parti'nin geniş bir kesimi tarafından desteklenmektedir. Dahası ABD'nin bölgedeki müttefikleri ve partnerlerinin birçoğu da bu konuda belirli farklılıklarla birlikte Trump yönetimine yakın bir noktada pozisyon almıştır. Trump'ı bu noktada Cumhuriyetçi Parti'nin dış politika şahinlerinden ayıran faktör ise kategorik olarak bir anlaşmaya karşı olmamasıdır. Trump için sorun anlaşmanın yeterince etkili bir şekilde müzakere edilmemiş ve ABD'nin yeterince başarılı bir pazarlık yapmamış olmasıdır.⁵⁶ Bu sebeple Trump, KOEP'ten çekilmeden önce İran'a anlaşmayı yeniden müzakere çağrısında bulunmuştur. Ancak İran'ın buna olumlu bir cevap vermemesinin akabinde anlaşmadan çekilme ve maksimum baskıyla yaptırımları yeniden uygulama kararını vermiştir.

İran, ülke dışındaki askeri faaliyetlerinin sorumlusu Kasım Süleymani'nin öldürülmesi gibi gelişmelerin ardından nükleer faaliyetlerini artırma kararı almış ve Ocak 2020'de daha yüksek seviyelerde uranyum zenginleştirmeye başlamıştır. Kasım 2020'de İranlı nükleer fizikçi Muhsin Fahrizade'ye yönelik suikastın ardından İran Meclisi nükleer faaliyetlerin hızlandırılması yönünde bir yasaı onaylayarak

55 "Joint Comprehensive Plan of Action", U.S. Department of State, (2017), <https://2009-2017.state.gov/e/eb/tfs/spi/iran/jcpoa>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

56 Joseph I. Lieberman ve Mark D. Wallace, "How Trump should Renegotiate the Iran Deal", *The Washington Post*, 6 Aralık 2016.

İran Atom Enerjisi Kurumunu uranyumu yüzde 20 saflıkta zenginleştirmek ve yeni nesil santrifüjleri kullanmakla mükellef kılmıştır. Bu çerçevede KOEP kapsamındaki IR-1 santrifüjlerinin yerine daha hızlı zenginleştirme yapabilen IR-2, IR-4 ve IR-6 santrifüjleri devreye alınmıştır.⁵⁷

İran'ın uranyumu yüzde 20 ve ardından yüzde 60 saflığa kadar zenginleştirilmesi nükleer silah üretimine giden yolda ciddi bir aşama olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA) tarafından hazırlanan son raporlar İran'ın zenginleştirilmiş uranyum stoklarını artırmaya devam ettiğini göstermektedir. 2021'de 2,4 kilogram olarak rapor edilen yüzde 60 saflıkta uranyum stokunun üç yıl içinde 59 katına çıkarak 142,1 kilograma ulaştığı öngörülmektedir. Benzer şekilde yüzde 20 saflıkta zenginleştirilmiş uranyum stoklarının da aynı dönemde 62,8 kilogramdan 751 kilograma çıktığı hesaplanmaktadır.⁵⁸

Anlaşmanın bugünkü durumuna bakıldığında KOEP'in büyük ölçüde işlevsiz hale geldiği görülmektedir. İran'ın nükleer faaliyetlerindeki hızlanma ABD ve Avrupalı ülkeler için nükleer silah üretimi potansiyeli açısından ciddi bir endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Ancak diplomatik çabalar halen sürmektedir. Biden yönetimi anlaşmanın yeniden imzalanması için oldukça yoğun bir diplomatik trafik sürdürmüş ancak gerek fikir ayrılıkları gerekse bölgede son bir yılda yaşananlar bu çabaları sekteye uğratmıştır. İran, nükleer programının barışçıl olduğunu iddia etmekte ve yaptırımların kaldırılması halinde nükleer programını anlaşmaya uygun hale getireceğini belirtmektedir. Taraflar arasında süren dolaylı müzakereler özellikle Umman'ın ara buluculuğunda devam etmektedir. İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin vefatının ardından cumhurbaşkanı seçilen Mesud Pezeşkiyan'ın ülke ekonomisindeki büyük sorunları aşabilmek için seçim kampanyasında nükleer anlaşma ve Batı ile müzakerelerin önemini vurgulaması önümüzdeki süreçte diplomatik anlaşmaların önünü açmaktadır.⁵⁹ Ancak Trump yönetiminin bu konuda takip edeceği politikalar diplomatik çözümlerin geleceği için kritik bir öneme sahiptir.

Trump'ın Dışişleri Bakanlığı geçiş ekibine liderlik eden Brian Hook verdiği bir demeçte İran'a karşı caydırıcılığın sağlanması için askeri tehdidin sürdürül-

57 David Albright, Sarah Burkhard ve Spencer Faragasso, "Updated Highlights of Comprehensive Survey of Iran's Advanced Centrifuges", Institute for Science and International Security, 22 Eylül 2022, <https://isis-online.org/isis-reports/detail/september-2022-highlights-of-survey-of-irans-advanced-centrifuges>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

58 Ahmet Dursun, "Iran's Enriched Uranium Stockpiles Rapidly Increase", Anadolu Ajansı, 31 Mayıs 2024.

59 Kelsey Davenport, "Iranian President Opens Door to New Nuclear Talks", Arms Control Association, (Ekim 2024), <https://www.armscontrol.org/act/2024-10/news/iranian-president-opens-door-new-nuclear-talks>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

mesinin önemine dikkat çekmiş ve Trump'ın İran'da rejim değişikliği arayışında olmadığını vurgulamıştır. Hook “Eğer askeri güç tehdidinizin inandırıcı olmadığına inanılırsa caydırıcılığı kaybedersiniz” ifadelerini kullanarak güçlü bir askeri duruşun önemini vurgulamıştır.⁶⁰ Bu noktada Trump kabinesinde yer alacak dış politika şahinleri ile daha fazla askeri müdahale konusunda oldukça kaygılı olan Trumpçı ekibin arasındaki dinamik Trump'ın İran politikasının belirlenmesinde önemli rol oynayacaktır.

Trump'ın ikinci döneminde de ilk döneminde İran'a yönelik uyguladığı sert politikaları devam ettirmesi öngörülse de bunun tonu ve zamanlaması konusundaki soru işaretleri devam ediyor. Trump'ı ilk döneminden daha farklı bir İran tablosu bekliyor. Trump 2017'de iktidara geldiğinde İran yaptığı nükleer anlaşma sonrası zenginleştirilmiş uranyumun büyük bir kısmını devretmiş ve yaptırımların kaldırılmış olmasının ekonomik avantajını yaşamaya başlamıştı. Ayrıca bu ekonomik rahatlama bölgedeki vekil grupları destekleme konusunda İran'a büyük bir avantaj sağlamıştı. Bugün ise bölgesel anlamda bambaşka bir tablo ortaya çıkmıştır. Öncelikle belirtildiği üzere İran'ın bugün daha fazla zenginleştirilmiş uranyuma sahip olduğu düşünülüyor. Öte yandan bir önceki dönemden farklı olarak İran'ın bölgesel etkisinde ciddi bir kırılma yaşanmıştır. Hem İsrail'in saldırıları sonucunda Hizbullah'ın çok ciddi kapasite kaybetmesi hem de Suriye'de Esed rejiminin devrilmesiyle Tahran'ın en önemli müttefiklerinden birini kaybetmesi İran'ın elini bölgesel anlamda oldukça zayıflatmıştır. Dahası İsrail'in hava saldırıları sonrasında İran'ın hava savunma sistemlerinde ciddi kayıpların olduğu da tahmin ediliyor. Trump'ın yeni dönemde uygulayacağı olası bir yaptırım politikası İran'ın mevcut ekonomik zorluklarını daha da derinleştirerek ülkede yeni iç problemlerin ortaya çıkmasına sebep olabilir. Bu sebeple İran rejimi Trump'ın seçimi kazanmasından bu yana oldukça dikkatli mesajlar vermeyi tercih ediyor. Tahran yönetimi geçtiğimiz iki ay içerisinde Washington ile nükleer müzakerelere yeniden başlama konusunda istekli bir görüntü verirken aynı zamanda yapılan açıklamalarda Trump'a suikast girişimi gibi bazı iddialar ise şiddetle yalanlanmıştır.

Trump, kampanyası sırasında İran'ın İsrail'e yönelik saldırılarının kendi başkanlığı döneminde yaşanmayacağını ve bu savaşın “tamamen önlenebilir” olduğunu iddia etmişti. Trump'ın bakış açısına göre Biden-Harris yönetiminin politikaları İran'ın mali kaynaklarını artırmış ve bu durum Tahran'ın bölgedeki saldırgan politikalarını teşvik etmiştir. Trump, İran'ın nükleer silah elde etmesi-

60 Jacob Magid ve TOI Staff, “Ex-Envoy Says Trump Aims to Weaken Iran, ‘Deal of the Century’ Likely Back on Table”, *Times of Israel*, 8 Kasım 2024.

ni engellemek için gerekirse önleyici bir askeri müdahaleyi destekleyebileceğini belirtmiş ve Tahran'la yeniden müzakere yapabileceğini hatta İran'ı İbrahim Anlaşmaları'na dahil etme hedefinin olduğunu ifade etmiştir. Kampanya sırasında Harris'in İran'ın ABD için en büyük düşmanlardan biri olduğunu ifade etmesi üzerine seçilmiş Başkan Yardımcısı JD Vance ise Çin ile kıyaslandığında İran'ın ABD'ye doğrudan bir tehdit oluşturmadığını ifade etmiştir.⁶¹ Bu kapsamda Trump'ın İran'la yeni bir anlaşma yapması ihtimaller arasında görülmelidir. Özetle Trump İran'ın mali ve askeri güçlerini zayıflatmayı ve bölgedeki Amerikan müttefiklerine yönelik tehditleri doğrudan müdahaleyle engellemeyi savunmaktadır. Bu iki yaklaşım Beyaz Saray'ın Ortadoğu'daki uzun vadeli stratejisini şekillendirecek farklı öncelikleri ve yöntemleri yansıtmaktadır.

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI

Trump yaklaşık üç yıldır süren Rusya-Ukrayna savaşını sona erdirme vaadiyle büyük bir beklenti oluşturmaktadır. Trump, seçim kampanyası boyunca savaş hızla çözülebileceğini ileri sürmüş hatta bunu "24 saat içinde yapabileceğini" iddia etmiştir.⁶² Ancak Trump'ın bu söylemlerini somut bir planla desteklememesi yeni dönemde Ukrayna krizine nasıl yaklaşacağı konusunda çeşitli belirsizlikler oluşturmaktadır. Yeni dönemde Washington'ın Kiev'e verdiği desteğin zayıflayacağı ve Ukrayna'nın taviz vermek zorunda kalacağı öngörülmektedir.

Trump'ın Ukrayna'ya yapılan yardımları sert bir şekilde eleştirmesi, savaş sürecinde Rusya'ya karşı daha yumuşak bir tavır takınabileceğine dair endişelere yol açmaktadır. Trump ekibindeki bazı isimler farklı sebeplerden dolayı mevcut politikanın sonuçsuz olduğunu ileri sürmektedir. Bu sebeplerin başında Ukrayna'nın Rusya'ya karşı bir zafer kazanamayacağı ve dahası soruna askeri bir çözüm bulunamayacağı düşüncesi gelmektedir. Hem seçim kampanyası sırasında Trump hem de Trump'a yakın düşünce kuruluşları kaleme aldıkları raporlar vasıtasıyla sorunun sadece müzakere yoluyla çözülebileceğinin altını çizmiştir. Bunun yanında ikinci sebep olarak ise mevcut krize odaklanmanın ABD'nin ulusal güvenliği için iki farklı sorun oluşturduğu düşünülmektedir. Trump ekibine göre Ukrayna krizine odaklanmak başta Çin olmak üzere ABD'nin dış politikada dikkatinin dağıl-

61 Lin Yang, "Vice Presidential Nominee Vance Calls China 'Biggest Threat to Our Country'", Voice of America (VOA News), 16 Temmuz 2024, <https://www.VOAnews.com/a/vice-presidential-nominee-vance-calls-china-biggest-threat-to-our-country-/7701298.html>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

62 Edith M. Lederer, "Trump Says He Can End the Russia-Ukraine War in One Day. Russia's UN Ambassador Says He can't", AP News, 1 Temmuz 2024.

ması sonucunu doğurmaktadır. Buna binaen Amerikan dış politikasının odağının artık bu krizden Asya Pasifik bölgesine yönelmesi gerektiği savunulmaktadır. Bunun yanında Ukrayna'ya yapılan askeri yardımların ABD'de başta mühimmat stokları olmak üzere Amerikan ordusunun operasyonel kabiliyetini zorlayıcı bir seviyeye ulaştığı düşünülmektedir.⁶³ Son olarak Ukrayna'ya yapılan son askeri yardım paketinin Amerikan Kongresinden geçmesi sırasında yaşanan zorluklar Ukrayna'ya yardımın devamı konusunda ciddi bir bölünme olduğunu gözler önüne sermektedir.⁶⁴ Böylesi bir askeri yardım paketinin yeniden gündeme gelmesi halinde Trump ekibinin Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin daha fazla katkıda bulunmasını ve Ukrayna'nın savaş sonrasında bu yardımların bir kısmını geri ödemesini talep edebileceği tartışılmaktadır.

Trump, kampanyası sırasında Biden yönetimini Ukrayna krizinde izlediği politikalar sebebiyle sıklıkla eleştirdi. Bu eleştirinin Trump açısından üç dayanağı bulunmaktaydı. Birincisi Biden yönetiminin savaşın çıkmasını önleyememesine dayanıyordu. Trump ekibine göre Biden'ın gösterdiği zayıf liderlik Rusya'yı Ukrayna'yı işgal konusunda fazlasıyla cesaretlendirdi. Bu fikre göre özellikle Biden yönetiminin Afganistan'dan çekilme sırasında sergilediği başarısız ve dağınık dış politika Putin'in işgal kararı almasında etkili oldu. Aynı durum Kırım'ın işgali sırasında da gerçekleşmiş ve Obama-Biden yönetiminin gösterdiği zayıf liderlik Rusya'nın Kırım'ı işgaliyle sonuçlanmıştı. Dolayısıyla Trump'ın kampanya sırasında sık sık belirttiği üzere başkan olması durumunda ABD daha güçlü bir liderlik gösterecek ve Rusya Ukrayna'yı işgal edemeyecekti. İkinci olarak Trump kampanyası sırasında büyük bir öz güven sergileyerek iddialı biçimde başkan olması durumunda mevcut savaşın yirmi dört saat içinde duracağı iddiasında bulunmuştu. Trump ekibine göre Biden yönetimi gösterdiği dış politika zafiyetinin yanında uluslararası krizlerin çözümü konusunda da oldukça başarısız bir karneye sahipti. Mevcut savaş yüz binlerce kayıp verilmesine, ABD ve AB'den milyarca dolar harcanmasına rağmen bir türlü sonuçlandırılmamıştı. Tıpkı Gazze krizi konusunda olduğu gibi Trump'a göre bu tür uluslararası krizler etkin bir liderlik yoluyla çözülebilirdi. Trump'ın bu yirmi dört saat iddiası seçimleri kazandıktan sonra bir nebze daha mütevazî hale getirildi. Trump'ın seçim zaferinin ardından yaptığı ilk atamalardan biri General Keith Kellogg'un Ukrayna özel

63 Mark Cancian, "Is the United States Running Out of Weapons to Send to Ukraine?", CSIS, 16 Eylül 2022, <https://www.csis.org/analysis/united-states-running-out-weapons-send-ukraine>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

64 Paul Schwennesen, "Why U.S. Republicans are Split on Aid for Ukraine", GIS Reports Online, 15 Mart 2024, <https://www.gisreportsonline.com/r/republican-schism-ukraine>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

temsilcisi olarak görevlendirilmesiydi. Kellogg, Ocak'ta yaptığı açıklamalarda savaşın bitmesine dair iddialı tavrı sürdürürken hedefin yüz gün içinde sorunun çözülmesi olduğunu belirtmişti.

Son olarak kampanya sırasında sıklıkla Ukrayna krizi konusunda Trump ve ekibinin olduğu düşünülen bir yol haritası öne çıktı. Trump'ın uygulaması olacağı öngörülen barış planı, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski ile doğrudan görüşmeler gerçekleştirerek “onları bir araya getirme” stratejisine dayanmaktaydı. Bu plana temel teşkil eden kaynakların başında JD Vance'in Münih Güvenlik Konferansı'nda konuyla ilgili konuşması gelmekteydi.⁶⁵ Buna göre anlaşma üç temel ayağa oturmaktaydı. Öncelikle liderler arasında direkt görüşmeler sonrasında ateşkes ilan edilecekti. Bu ateşkes şu an sahada mevcut olan cepheleri temel alacaktı. Bu ateşkes dönemi iki ülke arasında müzakerelerin yapılabilmesi için bir fırsat penceresini mümkün kılacaktı. Bunun yanında ateşkesin sürdürülebilir ve kalıcı olması için bu geçici ateşkes sınırı boyunca çatışmaları önlemek adına barış gücüne benzer bir birliğin gönderilmesi öngörülmekteydi. Vance'in açıkladığı barış planı aynı zamanda Kiev yönetiminin NATO üyeliği hedefinden vazgeçmesi ve Rusya'nın halihazırda Ukrayna'da işgal ettiği bazı toprakların bu ülkeye verilmesini öngörmekteydi.

Kampanya döneminde bu planın açıklanmasının ardından Demokratlar, Trump kampanyasını sert bir şekilde eleştirdiler.⁶⁶ Bu eleştiriler Trump için onu ilk döneminde de son derece rahatsız eden Rusya ile ilişkileri konusunda yeni bir sorgulama anlamına da geliyordu. Zira Trump 2016 seçimini kazanması sonrasında kendisini Rusya ile ilişkiler konusunda çok ciddi bir tartışmanın içinde bulmuştu. Başta Rusya'nın seçimlere müdahalesi ve Putin ile ilişkisi olmak üzere farklı kesimler Trump'ın Rusya konusundaki tavrını sorunlu bulmuştu.⁶⁷ Trump ilk dönemindeki bu tecrübesini ve aldığı eleştirileri göz önünde bulundurularak Vance tarafından açıklanan barış planına sahip çıkmadı. Bunun yerine Ukrayna savaşını bitirmek için bir planı olduğunu ancak bu planın detaylarını açıklamanın içeriğindeki sürpriz etkisini ortadan kaldıracığı gerekçesiyle şu an için açıklamayı tercih etmediğini söyledi. Dolayısıyla seçim zaferini takip eden süreçte Trump, Rusya konusunda yaptığı açıklamalarda oldukça temkinli bir dil kullandı.

65 “JD Vance Curated Remarks at a Panel of the 2024 Munich Security Conference”, *American Rhetoric*, 18 Şubat 2024, <https://www.americanrhetoric.com/speeches/jdvancemunichsecurityconference2024.htm>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

66 Julian E. Barnes, “Vance Describes Plan to End Ukraine War That Sounds a Lot Like Putin's”, *The New York Times*, 13 Eylül 2024.

67 Michael Hirsh, “Trump's Russia Ties are an Enduring Mystery”, *Foreign Policy*, 30 Ekim 2024.

Seçimi kazanmasının hemen ardından Trump, Rusya-Ukrayna savaşı konusundaki pozisyonunu sürdürürken bu sonuca ulaşmak için izlenecek yöntemle ilgili ekibindeki isimlerden farklı açıklamalar gelmeye başladı. Ukrayna özel temsilcisi olarak atanan General Kellogg'un Nisan 2024'te bu konuda kaleme aldığı bir yazı günümüzde Rusya-Ukrayna savaşıyla ilgili takip edilecek politikanın en önemli belirleyicileri arasında yer alıyor.⁶⁸ Kellogg, bazı Cumhuriyetçi Kongre üyelerinin aksine Ukrayna'ya askeri yardımın devam etmesini savunurken buna karşılık Kiev yönetiminin barış görüşmelerine katılmasını gerektiğini de ifade ediyor. Ayrıca Ukrayna'nın NATO üyeliği hedefinden şimdilik vazgeçmesi gerektiğini öne sürüyor. Bunun yanı sıra Kellogg, Rusya'nın barış görüşmelerine katılması durumunda bazı yaptırımların kaldırılabilirliğini de savunuyor.

Elbette bu noktada en önemli unsurlardan biri Rusya ve Ukrayna'nın Vance tarafından açıklanan bu yol haritasına yönelik tutumlarıdır. Moskova yönetimi şimdiye kadar kendilerine bu konuda resmi bir plan sunulmadığını ve medyaya açıklanan maddelerin Rusya açısından kabul edilebilir olmadığını ifade etti. Trump ise Zelenski ile Paris'te yaptığı görüşmenin ardından Zelenski'nin de bir ateşkes anlaşması istediğini dile getirmişti.⁶⁹ Zelenski daha sonraki dönemde yaptığı açıklamalarda önceki tavrından farklı bir duruş sergileyerek sorunun diplomatik yollarla çözülmesi için açık kapı bırakmıştı.

Trump'ın Rusya ve Ukrayna konusunda atacağı adımlar ABD'nin NATO politikası ve müttefikleriyle ilişkileri açısından da kritik bir öneme sahiptir. Trump'ın muhtemel bir barış planı ortaya koyması ve uygulamaya çalışması durumunda bunu ne kadar tek taraflı bir şekilde yapacağı ya da NATO ile ne kadar eş güdüm içinde hareket edeceği ciddi bir soru işareti meydana getiriyor. Trump, ilk başkanlık döneminde NATO ile ilişkilerde genel olarak gerilimli ve tartışmalı bir çerçeve çizmiş, özellikle İttifak üyesi ülkelerin savunma bütçelerine ilişkin eleştirel bir tutum takınarak bu eleştirilerini katıldığı her NATO zirvesinde açıkça dile getirmişti. Bunun yanı sıra Kuzey Akım 2 projesi konusunda dönemin Almanya Başbakanı Angela Merkel ile yaşadığı görüş ayrılıkları Berlin-Washington ilişkilerinde belirgin bir gerilim oluşturmuştu. Aynı dönemde Trump'ın Moskova ile ilişkilerine yönelik ABD'de bazı kurumlar tarafından dile getirilen şüphelerin bazı NATO liderleri tarafından da paylaşıldığı görülmüştü.

68 Keith Kellogg ve Fred Fleitz, "America First, Russia & Ukraine", Center for American Security, 11 Nisan 2024, <https://americafirstpolicy.com/issues/america-first-russia-ukraine>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

69 Laurance Norman ve Ian Lovett, "Zelensky Signals He's Open to Negotiating a Peace Deal", *The Wall Street Journal*, 3 Aralık 2024.

Bu noktada ABD tarafından ortaya koyulacak barış planına diğer NATO üyelerinin ne derece destek verecekleri tartışılıyor. Zelenski, Trump göreve başlamadan yaptığı tüm açıklamalarında Trump tarafından uygun görülen ateşkes ve müzakere şartları konusunda olumlu bir tutum sergilemiştir. Bu da NATO bünyesindeki ülkelerin muhtemel bir barış süreci durumunda pozitif bir tavır takınmaları için kolaylaştırıcı rol oynayabilir. Diğer taraftan Trump ekibi içinde muhtemel bir barış planı konusunda görüş ayrılığı yaşanıp yaşanmayacağı da önemli bir soru işaretidir. Trump'ın göreve getirmeyi planladığı Marco Rubio ve Mike Waltz, Rusya konusunda şimdiye kadar daha şahin bir pozisyon savunan aktörler olarak biliniyor. Her ne kadar Rubio son zamanlarda bu konudaki şahin duruşundan uzaklaşan bir görüntü vermiş olsa da uzun vadede Rusya'ya dair jeopolitik meselelerde Trump ekibinde farklı görüşlerdeki isimlerin muhtemel fikir ayrılıklarına düşmesi söz konusu olabilir.

ÇİN İLE İLİŞKİLER

ABD ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler son yıllarda uluslararası sistemin en belirleyici dinamiklerinden biri haline geldi. Dahası Çin konusu son yıllarda ABD'de tüm dış politika ve ulusal güvenlik kurumlarının üzerinde müşterek kaldığı bir mesele olarak öne çıktı. Washington yönetimince hazırlanan tüm strateji belgelerinde bu konu öncelikli tehdit olarak öne çıktı. Trump'ın ilk başkanlığı döneminde bu ilişkiler ticaret savaşları, teknoloji rekabeti, jeopolitik çekişmeler ve insan hakları ihlalleri gibi çok boyutlu sorunlar ekseninde gerginleşmişti. Biden döneminde bu yaklaşımda çok fazla bir değişim olmadı. Her ne kadar Trump ile karşılaştırıldığında farklı bir söylem takip etse de Biden yönetimi Trump döneminde ticaret savaşlarının parçası olarak getirilen Çin'e karşı gümrük vergilerini yürürlükten kaldırmadı. Özellikle teknoloji konusunda –başta elektrikli araçlar ve mikroçipler olmak üzere– birçok konuda ciddi kısıtlamalar ve yaptırımlar getirdi.

2024 seçimi sırasında Çin meselesi kampanyaların dış politika platformlarında en önemli konu olarak ön plana çıktı. Trump kampanyası yaptığı açıklamalar ve yayımladığı beyannamelerde Biden yönetimini Çin konusunda zayıf bir tutum sergilemekle suçladı. Seçim zaferinin ardından Trump'ın dış politika ve ulusal güvenlik alanlarında görevlendirdiği isimlerin çoğu Çin'e yönelik şahin görüşleriyle tanınıyor. Örneğin Dışişleri Bakanı Marco Rubio, Pekin'e karşı uygulanan birçok yaptırımın Kongreden geçmesinde önemli rol oynamış bir aktör olarak dikkat çekiyor.

Benzer şekilde Trump'ın ekonomi ekibinde yer alan isimlerin de Çin konusundaki sert yaklaşımları biliniyor. Bu isimlerden biri olan Peter Navarro,

Trump'ın ilk döneminde ticaret savaşlarını başlatan kilit aktörlerden biriydi.⁷⁰ Ancak Trump ekibi içinde Çin konusunda ılımlı bir azınlık da bulunuyor ve bu kesimi ise Çin'deki yatırımları nedeniyle pragmatik bir yaklaşım sergileyen Elon Musk temsil ediyor. Bu durum Trump'ın ikinci döneminde Çin'e yönelik politikasını şekillendiren bir dizi faktörün etkili olacağını gösteriyor. Bir yandan Trump'ın Çin'e karşı ekonomik hassasiyeti ön planda olmaya devam ederken diğer yandan pragmatik tavrı ise dengeleyici bir rol oynayabilir. Bunun yanı sıra Trump ekibinde Çin konusunda yaşanan görüş ayrılıkları ve özellikle ulusal güvenlik kurumlarının Çin'e yönelik gösterdiği yüksek hassasiyet, Washington yönetiminin bu alandaki politikasını belirleyen temel unsurlar arasında yer alacaktır. Genel olarak Trump'ın ikinci döneminde Çin'e yönelik daha sert ve çatışmacı bir strateji benimseyeceği öngörülüyor.

Ticaret Savaşı

Trump'ın ilk döneminde başlattığı ticaret savaşı Washington-Pekin ekonomik ilişkilerini köklü biçimde etkilemiştir. Trump, Çin'in uzun yıllardır Amerikan ekonomisine karşı haksız ticaret uygulamaları gerçekleştirdiğini iddia etmektedir. Bu uygulamalar arasında fikri mülkiyet hırsızlığı, zorunlu teknoloji transferleri, döviz manipülasyonu ve devlet destekli sübvansiyonlar yer almaktadır. Bu noktada en öne çıkan mesele ise iki ülke arasında son otuz yılda oluşan ticaret açığıdır. Trump kendinden önceki başkanların bu konuda herhangi bir adım atmamış olmasını eleştirmiş ve bu sebeple Washington yönetiminin artık bu konuda bazı önlemler alması gerektiğini savunmuştur. Trump yaptığı ilk kampanya sırasında bu suistimallerin Amerikan işçileri ve şirketlerini olumsuz etkilediğini savunarak agresif bir ticaret politikası benimseme sözü vermiştir.

Trump başkanlığının ilk döneminde Çin'den ithal edilen ürünlerin bir kısmına yüzde 25'e varan gümrük tarifeleri uygulamaya başlamış ve bu hamleler iki ülke arasında bir ticaret savaşını tetiklemiştir.⁷¹ Bu uygulama Trump'ın başkanlığının sonraki dönemlerinde de devam etmiş ve Çin'in uyguladığı misilleme politikaları ise ticaret savaşını daha da şiddetli bir hale getirmiştir. İki ülke arasındaki müzakereler sonucu tansiyon bir nebze azalmış ve bir ticaret anlaşması imzalanmak üzereyken koronavirüs salgını patlak vermiştir. Trump döneminde uygulanan bu gümrük vergileri Biden döneminde de sürdürülmüş-

70 Alan Rappeport, "Who is Peter Navarro, Trump's Pick for Trade Adviser?", *The New York Times*, 4 Aralık 2024.

71 Erica York, "Tariff Tracker: Tracking the Economic Impact of Tariffs", Tax Foundation, 26 Haziran 2024, <https://taxfoundation.org/research/all/federal/tariffs>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

tür.⁷² Dahası Biden özellikle elektrikli araçlarda Çin'e uygulanan vergiyi yüzde 100'e çıkararak bu konuda ABD'nin pozisyonunu devam ettirmiştir. Trump seçim kampanyası sırasında ikinci döneminde de Çin'den ithal edilen her ürüne yüzde 60 gümrük vergisi getirme planını açıklamıştır.⁷³ Ancak seçimi kazanmasının ardından bu rakamı ilk etapta gümrük vergilerinde yüzde 10'luk bir artış olarak açıklamıştır. Bu artışın ne ölçüde uygulanacağı ise görevi devralmasından sonra netlik kazanacaktır. Trump yüzde 10'luk vergi artışı kararına gerekçe olarak Çin'den ABD'ye gelen ve Çin tarafından yeterince önlem alınmadığını belirttiği fentanil krizini göstermiştir.⁷⁴

Trump'ın ekonomik hedefleri arasında Çin ile ticaret açığını kapatmanın yanı sıra ABD'nin üretim tabanını güçlendirmek ve Çin'e olan bağımlılığı azaltmak önemli bir yer tutmaktadır. Elektronik, çelik ve ilaç gibi kritik sektörlerde yerli üretimi teşvik etmeyi amaçlayan Trump özellikle koronavirüs salgınıyla birlikte sağlık sektöründe dışa bağımlılığın oluşturabileceği risklerin belirginleştiğine dikkat çekmiştir. Bu bağlamda Çin ile ekonomik bağların azaltılması ve stratejik sektörlerde daha fazla bağımsızlık kazanılmasını hedefleyen "bağımsızlaştırma" (*decoupling*) politikası Biden yönetimi tarafından daha yumuşatılarak "risk azaltma" (*derisking*) adıyla sürdürülmüştür. Trump ise koronavirüs salgınından aldığı derslerle özellikle temel ilaçların ABD'de üretilmesi gerektiğini vurgulayarak stratejik ürünlerde yerli üretimi artırmayı öncelikli hedefleri arasına almıştır. Trump'ın ikinci döneminde Çin'den yapılan "kritik ürün" ithalatını aşamalı olarak sona erdirmeyi hedefleyen dört yıllık bir planı uygulamaya koyması beklenmektedir. Bu süreçte kritik teknolojilerle ilgili iki ülke arasındaki olası gerginliklerde Elon Musk'ın bazen ara bulucu bazen de kolaylaştırıcı roller üstlenmesi öngörülmektedir.

Trump'ın kampanya sırasında ortaya koyduğu bu hedefler Cumhuriyetçi Parti'nin tabanında da destek bulmaktadır. Hem Kongre hem de Cumhuriyetçi Parti'ye yakın düşünce kuruluşları Trump'ın bu yaklaşımını desteklemekte, Çin'in ABD'deki gayrimenkul ve sanayi yatırımlarının sınırlandırılmasını önermektedir. Bu bağlamda Çinli şirketlerin ABD'deki stratejik sektörlerde yatırım yapmasının engellenmesi ve ulusal güvenliğin korunması hedeflenmektedir.

72 Shola Lawal, "Xi-Biden Meet: Tariffs to Taiwan, What Ails US-China Ties as Trump Looms", Aljazeera, 16 Kasım 2024.

73 Ramy Inocencio, "Experts Say Trump's Threatened China Tariffs Could Actually Help Beijing Weather an Economic Storm", CBS News, 13 Kasım 2024.

74 Michael Martina ve Antoni Slodowski, "Trump Camp Says China is 'Attacking' U.S. with Fentanyl, a Fight Looms", Reuters, 26 Kasım 2024.

Trump'ın ilk başkanlık döneminde Huawei özelinde yaşanan gerginliklerin bir kısmı Biden döneminde de kendini göstermiştir. Trump'ın ikinci başkanlık döneminde iki ülke arasında TikTok konusunda yaşanan gerginliğin kendini daha açık göstermesi beklenmektedir.

Trump'ın Çin karşı ticaret politikalarının altında yatan temel motivasyon bir yandan ABD'nin ekonomik çıkarlarını korumak diğer yandan da Çin'in küresel ekonomik sistemdeki yükselişini dengelemektir. Ancak bu politikaların küresel ticarete ve Amerikan ekonomisine uzun vadede nasıl yansıtacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Özellikle gümrük vergilerinin artırılması sonucu enflasyonun tetiklenebileceği, orta ve alt sınıfların ekonomik olarak bu durumdan olumsuz etkilenebileceğinden kaygı duyulmaktadır. Ekonomistlerin büyük çoğunluğu ticaret savaşının her iki ülkeye zarar verdiğini ve küresel büyümeyi yavaşlattığını savunurken Trump yönetimi ise bu politikaların Amerikan işçileri ve şirketleri için gerekli olduğunu iddia etmektedir.

Güney Çin Denizi

Güney Çin Denizi jeopolitik açıdan büyük önem taşıyan ve egemenlik iddiaları nedeniyle uluslararası gerilimlerin yaşandığı bir bölgedir. Ukrayna ve Gazze krizleri öncesinde birçok uzmana göre jeopolitik olarak en riskli bölgeler arasında ilk sırada yer almıştır. Dünya ticaretinin yaklaşık yüzde 60'ının bu bölgeden geçmesinin yanı sıra Güney Çin Denizi'ndeki adalarda geniş petrol ve doğal gaz yataklarının bulunması bölgeyi stratejik açıdan daha da önemli bir hale getirmiştir. Çin tarihsel haklara dayandığı iddialarla bu bölgede diğer kıyıdaş ülkelerin aleyhine egemenlik kurmaya çalışmakta, yapay adalar inşa ederek ve askeri tesisler kurarak bölgedeki varlığını pekiştirmektedir. Bu durum bölge ülkeleri ve ABD tarafından endişeyle izlenmektedir. ABD bir yandan bölgeyi ulusal çıkar alanı olarak ilan ederken öte yandan bu bölgedeki partner ülkelere desteğini sürdürmektedir.

Trump yönetimi ilk döneminde bu konuda geleneksel Amerikan politikalarını takip etmiş ve askeri anlamda ABD'nin bölgedeki varlığını artırmayı sürdürmüştür. ABD Donanması "seyrüsefer özgürlüğü" operasyonları kapsamında bölgede devriyelerini artırırken Çin'in bu bölgede askeri varlığını genişletme çabaları Washington tarafından yakından izlenmiştir.⁷⁵ Biden döneminde de bu politikalara paralel politikalar geliştirilmiştir. Trump'ın da ikinci döneminde ABD'nin

75 Ralph Jennings, "Why Trump has Gotten Extra Tough in Monitoring China at Sea", VOA, 21 Haziran 2019, https://www.VOAnews.com/a/east-asia_why-trump-has-gotten-extra-tough-monitoring-china-sea/6170397.html, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

Güney Çin Denizi'ndeki faaliyetlerini sürdürmesi ve hatta artırması beklenmektedir. Başta Proje 2025 olmak üzere Trump ekibine yakın düşünce kuruluşları ve kanaat önderleri Çin'in bu bölgedeki askeri yükselişi konusunu ciddi bir ulusal güvenlik meselesi olarak görmekte ve ABD'nin mevcut stratejisini daha güçlü bir şekilde devam etmesini tavsiye etmektedir. Bu strateji ABD'nin bölgesel çıkarlarının korunmasıyla birlikte bölgedeki müttefikleri olan Filipinler, Vietnam ve Malezya gibi ülkelerin güvenliğini sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu noktada özellikle bölge ülkelerinde yükselen kaygıların başında mevcut yönetimin Güney Çin Denizi gibi Asya Pasifik'teki stratejik meseleler konusunda gösterdiği stratejik öngörümezliktir. Her ne kadar Trump özellikle ekonomi ve ticaret temelli konularda Çin'e karşı oldukça şahin politikalar izlese de jeostratejik konularda şimdiye kadar aynı hassasiyeti gösteren bir tavır sergilememiştir. Bu sebeple Trump yönetiminden bölge ülkeleri başta Güney Çin Denizi olmak üzere Çin'le jeostratejik mücadele içine girdikleri meselelerde daha açık ve ciddi bir destek beklemektedir.

Tayvan Meselesi

Trump 2016'da başkan seçildiğinde Tayvan Devlet Başkanı Tsai Ing-wen'den gelen tebrik telefonunu kabul ederek alışılmışın dışında bir adım atmıştır. Bu hamle Pekin'in sert tepkisine yol açmış ve Çin lideri Şi Cinping ile planlanan tanışma görüşmesi Trump'ın ABD'nin uzun süredir benimsediği "Tek Çin" politikasına bağlılığını yeniden teyit etmesine kadar ertelenmiştir. Pekin bu dönemde Trump'ın Tayvan'a yaklaşarak Çin liderleri üzerinde baskı kurma girişimini engellemek istemiştir. Sonuç olarak Trump ile Cinping'in Mar-a-Lago'da gerçekleştirdiği ilk yüz yüze görüşmede Tayvan üzerinden ortaya çıkan gerginlik bir nebze azaltılmış ve Trump o zamandan beri Tayvan lideriyle doğrudan iletişim kurmamıştır.⁷⁶

Biden döneminde Tayvan meselesi Amerikan dış politikası gündeminde giderek daha önemli bir yer edindi. Özellikle Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından Çin'in Tayvan'a yönelik muhtemel bir operasyonu konusunda ortaya çıkan spekülasyonlar bu konunun yoğun bir şekilde tartışılmasına yol açtı. Bu dönemde Cinping'in Tayvan konusundaki açıklamaları ve Çin'in Tayvan çevresinde gerçekleştirdiği askeri tatbikatlar gerginliği tırmandırdı. Bunun yanı sıra ABD ile Çin arasında mikroçip mücadelesinin başlaması, özellikle dünyanın en büyük mik-

⁷⁶ Alexander Noyes vd., "How is Trump's Reelection Likely to Affect US Foreign Policy?", Brookings Institute, 14 Kasım 2024, <https://www.brookings.edu/articles/how-is-trumps-reelection-likely-to-affect-us-foreign-policy/#trump-and-taiwan-849>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

roçip üreticilerinden biri olan TSMC'nin Tayvan'da bulunması Tayvan sorununu daha da karmaşık ve kritik bir hale getirdi. Tayvan, stratejik önemi artan teknoloji sektörü üzerinden iki ülke arasındaki ekonomik ve jeopolitik rekabetin odak noktalarından biri haline geldi.

Trump başkanlık kampanyası süresince ve seçim zaferi sonrasında Tayvan konusunu çok fazla gündeme getirmedi. Bu durum tıpkı Güney Çin Denizi meselesinde olduğu gibi Tayvan konusunda da oldukça öngörülemez hareket ettiği eleştirilerini beraberinde getirdi. Trump bu konuda yaptığı nadir açıklamaların birinde Tayvan'ın kendi savunması için yetersiz ödeme yaptığını söylemiş ve kendi savunmasına daha fazla katkı yapması gerektiğini savunmuştu.⁷⁷ Trump bu noktada Tayvan ile ilişkisini bir sigorta poliçesine benzetmişti. Bunun yanında mikroçipler konusunda Tayvan'ın ABD'ye ait olan pazarı aldığını da savunmuştu.⁷⁸ Bu açıklama özellikle Tayvan'da ciddi kaygılara yol açarken Trump takip eden günlerde Çin'e yönelik yeni mesajlar vererek Tayvan'a olası bir askeri operasyon durumunda Çin'e yüzde yüzü aşan gümrük vergileri ve sert yaptırımlar uygulayacağı tehdidinde bulunmuştu.

Trump'ın Tayvan konusunda net bir politik çizgisinin olmaması bu alandaki politikanın büyük ölçüde atayacağı üst düzey isimlerin yaklaşımlarına bağlı olacağını göstermektedir. Trump'ın kabinesinde Marco Rubio'yu dışişleri bakanı olarak ataması Tayvan için olumlu bir işaret olarak görülmektedir. Rubio, Tayvan'a güçlü destek veren ve Çin'e karşı sert tutumuyla bilinen bir isimdir. Rubio'nun geçmişte Tayvan'ın savunma kapasitesini artırmak için yasalar önerdiği ve ABD'nin askeri desteğini güçlendirmeyi savunduğu bilinmektedir.⁷⁹ Öte yandan Tulsi Gabbard'ın ulusal istihbarat direktörü olarak atanması ise endişe oluşturmaktadır. Gabbard'ın geçmişte Ukrayna'ya yönelik eleştirileri ve savaş karşıtı tutumu Tayvan'da ABD'nin güvenilir bir müttefik olup olmadığı konusunda soru işaretlerine yol açmaktadır.⁸⁰ Tayvan, ABD'nin Ukrayna'ya desteğini sürdürmesini ve benzer bir kararlılığı kendi güvenliği için de göstermesini beklemektedir. Ayrıca Elon Musk'ın Trump yönetiminde bir pozisyon alması da Tayvan için kaygı vericidir. Zira Musk daha önceki yıllarda Tayvan'ın Hong Kong benzeri bir siyasi statüyü kabul etmesi ge-

77 "Lai's Letter to Trump a Great Start: Ex-U.S. National Security Advisor - Focus Taiwan", Focus Taiwan - CNA English News, 13 Aralık 2024, <https://focustaiwan.tw/politics/202412130011>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

78 Wayne Chang, "Trump Says Taiwan Stole America's Chip Industry. But That's Not True", CNN, 24 Temmuz 2024.

79 Chris Panella, "What Trump's Secretary of State Pick Marco Rubio May Mean for China", Business Insider, 13 Kasım 2024, <https://www.businessinsider.com/what-trumps-secretary-state-pick-marco-rubio-means-for-china-2024-11>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

80 Brian Hioe, "What Does Taiwan Think About Trump 2.0?", *The Diplomat*, 15 Kasım 2024.

rektiğini ifade etmiştir. Bu yaklaşım ise Tayvan'ın bağımsızlık ve demokratik değerlerine ters düşmektedir.⁸¹ Musk'ın şirketi SpaceX'in Tayvan'a yönelik bazı ticari kararları da bu ülkede endişe oluşturmaktadır.

Tayvan hükümeti, Trump'ın ikinci döneminde Washington ile ilişkilerini hem istikrarlı bir şekilde sürdürmeyi hem de güçlendirmeyi hedeflemektedir. Tayvan'ın yeni lideri William Lai Ching-te, ABD ile paylaşılan değerler ve çıkarlar temelinde ortaklığın devam edeceğini vurgulamış ve bunun için de büyük çaplı silah alımları planlamaktadır. Raporlara göre Tayvan, ABD'den 15 milyar dolar değerinde silah (özellikle Aegis destroyerleri ve potansiyel olarak F-35 savaş uçakları) satın almayı düşünmektedir.⁸² Bu hamle Tayvan'ın savunma kapasitesini artırmak ve ABD'nin güvenini kazanmak için stratejik bir girişim olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Tayvan'ın kendi savunmasına daha fazla yatırım yapması Trump yönetiminin Tayvan'a yönelik eleştirilerini azaltabilir. Bununla birlikte Trump'ın Tayvan'a yaklaşımının ticari bir perspektiften olabileceği ve ilişkilerin daha fazla pazarlık konusu haline gelebileceği endişesi de bulunmaktadır. Trump'ın Tayvan'ın yarı iletken endüstrisini eleştirmesi ve savunma desteği için ödeme talep etmesi ekonomik ve stratejik iş birliklerinin geleceği üzerinde belirsizlik meydana getirmektedir.

Casusluk Faaliyetleri ve Stratejik Rekabet

Teknoloji ve askeri alanlarda Washington ile Pekin arasındaki rekabet küresel güç dengelerini etkileyecek boyuttadır. Trump yönetimi, Çin'in yüksek teknoloji alanlarında küresel lider olma hedefini ABD'nin ulusal güvenliği ve ekonomik çıkarları için doğrudan bir tehdit olarak görmektedir. Çin'in devlet destekli sanayi politikaları ve "Made in China 2025" planı yapay zeka, 5G teknolojisi, yarı iletkenler ve diğer ileri teknoloji alanlarında dünya lideri olmayı hedeflemektedir.⁸³ Trump daha önceki döneminde Çin'in bu hedeflere ulaşmasını engellemek amacıyla stratejik teknolojilere erişimini kısıtlamak için ihracat kontrolleri uygulamıştır. Özellikle Huawei gibi şirketlere karşı alınan önlemler Çin'in teknoloji devlerinin küresel pazarda etkisini azaltmayı amaçlamaktadır.⁸⁴

81 "Elon Musk Suggests Making Taiwan a 'Special Administrative Zone' Similar to Hong Kong", *The Guardian*, 8 Ekim 2022.

82 Hannah Abraham, "Taiwan Wants to Buy F-35 Fighter Jets to Show Trump It's Serious", *Business Insider*, 11 Kasım 2024, <https://www.businessinsider.com/taiwan-f35-patriot-purchase-signal-defense-readiness-trump-china-weapons-2024-11>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

83 Scott Kennedy, "Made in China 2025", *Center for Strategic and International Studies*, 1 Haziran 2015, <https://www.csis.org/analysis/made-china-2025>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

84 Michael R. Pompeo, "The United States Further Restricts Huawei Access to U.S. Technology", *U.S. Department of State*, 17 Ağustos 2020, <https://2017-2021.state.gov/the-united-states-further-restricts-huawei-access-to-u-s-technology>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

Ekonomik casusluk ve fikri mülkiyet hırsızlığı iddiaları da Trump yönetiminin sert tepkisine neden olmuştur. AFPI raporundaki bir iddiaya göre Çin'in bu faaliyetleri ABD'ye yıllık yüz milyarlarca dolara mal olmaktadır.⁸⁵ Trump'ın ikinci döneminde bu tür faaliyetlere karşı istihbarat ve güvenlik önlemlerini artırması beklenmektedir. Ayrıca yabancı yatırımların ulusal güvenlik açısından incelenmesi konusunda ABD'deki Yabancı Yatırımları İnceleme Komitesinin (CFIUS) yetkileri de genişletilmiştir.⁸⁶ Trump'ın ikinci döneminde Çin'in ABD'deki stratejik sektörlerde yatırım yapmasının daha sıkı denetimlere tabi tutulması öngörülmektedir. Bu ise ABD'nin teknoloji ve askeri üstünlüklerini koruma stratejisinin bir parçasıdır.

Askeri alanda ise Çin'in artan savunma harcamaları ve modernizasyon çalışmaları ABD için önemli bir endişe kaynağıdır. Trump, ABD'nin nükleer ve konvansiyonel silah kapasitelerini modernize etmeyi ve savunma bütçesini artırmayı planlamaktadır. İkinci döneminde hipersonik silahlar, siber güvenlik ve uzay teknolojileri gibi alanlarda yatırımların artması beklenmektedir. Bu adımlar Çin ile olan askeri rekabette ABD'nin üstünlüğünü sürdürme çabası olarak değerlendirilmektedir.

85 "Stop Chinese Communist Malign Influence and Theft of American Intellectual Property", AFPI, (2018), <https://agenda.americafirstpolicy.com/safer-communities/stop-chinese-communist-malign-influence-and-theft-of-american-intellectual-proper>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

86 "Committee on Foreign Investment in the United States (CFIUS)", Congressional Research Service, 9 Aralık 2024, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10177>, (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

SONUÇ

ABD 20 Ocak'ta Donald Trump'ın yemin ederek göreve başlamasıyla birlikte yeni bir döneme girmiştir. Dış politikada Biden döneminden önemli ölçüde farklı olması beklenen bu yeni süreçle ilgili ciddi soru işaretleri mevcuttur. Her ne kadar Trump yönetiminin başlangıçta Önce Amerika politikasının bir uzantısı olarak daha izolasyonist bir çizgide hareket edeceği düşünülse de son iki aydaki açıklamalar ve atamalar daha perakendeci bir yaklaşımın sinyallerini veriyor. Bu çerçevede Trump'ın ekonomik kazanç odaklı ve iç politikada da destek bulabilecek konulara daha fazla eğileceği yönünde çeşitli spekülasyonlar ortaya atılmış durumdadır. Trump'ın henüz başkan olmadan Kanada, Panama ve Grönland gibi meselelerde yaptığı açıklamalar ekonomi ve ticarete dayalı çıkar temelli bir dış politika yaklaşımını işaret ediyor. Benzer şekilde NATO üyesi ülkelerin katkılarını ve savunma bütçelerini artırmalarını talep etmesinin yanı sıra Tayvan konusunda ulusal güvenlik karşılığında “yeterli bir ödeme yapılması” çağrısında bulunması da bu yaklaşımın yansımaları olarak değerlendiriliyor. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana ABD'nin en ciddi rakibi olarak gösterilen Çin'e yönelik ticaret açığı merkezli tutum da aynı ekonomi eksenli bakış açısının bir başka örneğidir. Trump, ABD'yi önceleyen stratejisinin ülkenin genel ekonomik durumunu iyileştirirken kendisine oy veren kesimlerin küreselleşme, liberal ekonomik düzen ve serbest ticaretle ilgili yaşadıkları zorlukları da ortadan kaldıracığını düşünüyor.

Trump başkanlığının ilk döneminde attığı bazı sıra dışı adımlarla herkesi şaşırtmıştı. NATO konusunda bir Amerikan başkanından beklenmeyecek bir

duruş sergileyen Trump, Kuzey Kore ile yeni bir sürecin başlatılması için hiç beklenmedik bir şekilde Kim Jong-un ile görüşmüştü. Aynı şekilde Rusya konusunda Vladimir Putin ile yakın bir çalışma ilişkisi kurmak için yaptığı girişimler de şaşkınlıkla karşılanmıştı. İlk döneminde Trump ile özdeşleşen bu sıra dışı adımlar başkanlığının ikinci dönemi için de her ihtimalin masada olduğu bir durumu işaret ediyor. Göreve başlamadan hemen önce Şi Cinping ile yaptığı telefon görüşmesi ve sonrasında sosyal medyada paylaştığı tweet de bu durumu bir kez daha akıllara getirdi. Herkesin ciddi bir kriz beklediği Washington-Pekin ilişkilerinde bile Trump'ın kimsenin öngörmediği bazı hamleler yapabileceği ihtimali yeniden hatırlandı.

Trump'ın dış politikasını belirleyecek önemli unsurlardan biri de aldığı kararları ne ölçüde uygulayabileceği olacaktır. İlk dönemde bazı radikal kararlarını hayata geçirmek isteyen Trump hem ABD Kongresi hem de dış politika ve ulusal güvenlik bürokrasisinde ciddi bir muhalefetle karşılaşmıştı. Ancak bu kez ilk döneminden farklı olarak çok daha güçlü bir konumda iktidara geliyor. Hem Kongreyi Cumhuriyetçilerin kazanması hem de bürokrasiyle ilişkilerinde daha deneyimli olması Trump'ın uygulamak istediği radikal politikaların en azından bir kısmını hayata geçirebileceğini gösteriyor.

Bu politikalar elbette farklı ülkelerde farklı tepkiler ortaya çıkaracak ve uluslararası sistem üzerinde ciddi ve belirleyici etkiler oluşturacaktır. Trump'ın seçimi kazanmasının hemen ardından Avrupa'da "stratejik otonomi" kavramı tekrar gündeme gelmiştir. Her ne kadar bunu söylemek için henüz erken olsa da Trump'ın NATO ve AB konusundaki şüpheli ve eleştirel tutumunun devam etmesi halinde stratejik otonomi arayışlarının daha fazla ivme kazanması muhtemeldir. Bunun yanında başta Grönland ve İran gibi meselelerde Trump'ın maksimalist talepleri bu ülkelerle ilişkilerde beklenmedik problemleri beraberinde getirebilir. Tıpkı Trump'ın ilk döneminde Meksika ile yaşananlarda olduğu gibi bu ülkeler Trump'a verecekleri bazı erken zaferlerle Trump'ın kendilerine karşı sert politikalar geliştirmesinin önüne geçmeye çalışıyor. Ancak bu çabaların ne ölçüde başarıya ulaşacağı Trump'ın tavrının yanında zaman zaman Kongrenin tutumuna da bağlı olacaktır.

Barındırdığı bütün riskler ve getirdiği öngörülemezliğe rağmen Trump'ın perakendeci dış politika yaklaşımı bazı durumlarda belirli ülkelerle daha kolay ilişki kurulmasının yolunu açabilir. Bu yaklaşım ABD'nin mevcut ortaklarıyla ilişkilerinin derinleşmesini ve ikili bağlarının konsolidasyonunu desteklerken farklı konularda sorun yaşadığı ülkelerle ise kompartmantalizasyon sağlanarak ekonomi

temelli bir istikrar arayışını mümkün kılabilir. Böylece aynı anda çeşitli bölgelerde farklı politikalar izlenmesinin yolu açılabilir. Zaman zaman kaotik sonuçlara yol açması beklenen bu yaklaşım bazıları tarafından “öngörülemezlik” olarak adlandırılan niteliğiyle kendi paternlerini oluşturarak farklı bir denge oluşturabilir.

KILIÇ KANAT

SETA Washington D.C. Araştırma Direktörü Kanat, Penn State Üniversitesi Erie Kampüsü'nde siyaset bilimi doçentidir. Doktorasını Syracuse Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde tamamlayan Kanat aynı üniversiteden yüksek lisansını ve Marquette Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden ikinci yüksek lisansını almıştır. 2015'te Penn State Üniversitesi Erie Kampüsü'nde Üstün Araştırma Ödülü'ne ve Öğretim Üyeleri Konseyi Araştırma Ödülü'ne layık görülen Kanat daha önce Dış Politika Girişimi Geleceğin Liderleri Programı'na katılmıştır. Kanat'ın makaleleri *Foreign Policy*, *Insight Turkey*, *The Diplomat*, *Middle East Policy*, *Arab Studies Quarterly*, *Mediterranean Quarterly*, *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* ve *Journal of Muslim Minority Affairs* dergilerinde yayımlanmıştır. Halen *Daily Sabah*'ta köşe yazarı olan Kanat aynı zamanda *History, Politics and Foreign Policy in Turkey*, *Change and Adaptation in Turkish Foreign Policy* ve *Politics and Foreign Policy in Turkey: Historical and Contemporary Perspectives*'in yazı işleri müdür yardımcılıklarını yürütmektedir.

BEDİRHAN KIR

SETA Washington'da araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır. Lisans eğitimi Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ile Tarih bölümlerinde, yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde tamamlamıştır. şu anda American University'de Uluslararası İlişkiler (SIS) alanında doktora eğitimine devam etmektedir.

EMİRHAN KINATAş

SETA Washington'da araştırma asistanı ve Johns Hopkins Üniversitesi'nde öğretim asistanı olarak görev yapmaktadır. Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi programını Irak Savaşı'nda özel askeri şirketlerin rolünü incelediği tezle tamamlamıştır. Johns Hopkins Üniversitesi'nde Güvenlik, Strateji ve Devlet Yönetimi & Ortadoğu Çalışmaları alanında yüksek lisansını sürdürürken Kenya'da kurumsal dayanıklılık ile seçim şiddeti arasındaki ilişkiyi konu alan saha araştırmalarını tamamlamıştır. Çalışmaları çatışma çözümü, müzakere ve Türk-Amerikan ilişkileri üzerine yoğunlaşan Kinataş İngilizce, Fransızca ve Arapça bilmektedir.

TRUMP'IN İKİNCİ DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKASI KÜRESEL MESELELER VE DIŞ POLİTİKA ÖNCELİKLERİ

KILIÇ KANAT, BEDİRHAN KIR, EMİRHAN KİNATAŞ

Elinizdeki rapor Trump yönetiminin dış politikasını şekillendiren temel yaklaşımları ve bunların pratikteki yansımalarını incelemektedir. Bu ilk raporda Proje 2025 gibi düşünce kuruluşlarının dış politika önerilerinin Amerikan dış politikasında ekonomik korumacılık, Çin karşıtlığı, Ortadoğu stratejileri ve uluslararası kurumlarla ilişkiler bağlamında nasıl bir dönüşüm meydana getirebileceği tartışılmaktadır. Trump'ın ikinci dönemde izlemeyi planladığı politikaların muhafazakar düşünce kuruluşlarının desteğiyle daha sistematik ve kararlı bir çerçeveye oturması beklenmektedir.